

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi aikuiskoulutustuesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki aikuiskoulutustuesta. Aikuiskoulutustuella ja siihen liittyvällä opintolainan valtioneuvoston takauksella tuettaisiin työssä olevien palkansaajien ja yrittäjien omaehtoista ammatillista koulutusta. Ehdotus on kolmas vaihe niin sanottua koulutusvakuutusta koskevaa järjestelmää, jonka tarkoituksena on antaa pitkään työelämässä olleille eräin edellytyksin mahdollisuus saada nykyistä parempaa toimeentuloturvaa opiskelun ajalta.

Esityksen mukaan aikuiskoulutustukea myönnettäisiin ammatilliseen tai ammattitaitoa parantavaan koulutukseen, jota järjestetään julkisen valvonnan alaisessa oppilaitoksessa. Tuki korvaisi siirtymävaiheen jälkeen aikuisopintorahan ja koulutus- ja erorahaston myöntämän ammattikoulutusrahan. Aikuiskoulutustuen myöntäminen edellyttäisi ansio-työstä poissaoloa joko opintovapaalla tai muulla työnantajan kanssa sovitulla vapaalla sekä ansionmenetystä koulutusajalta.

Oikeus toimeentuloturvaan koulutuksen ajalta perustuisi ansaintaan siten, että jokainen työkuukausi ja vakuutusmaksujen maksaminen kartuttaisi käytettävissä olevaa aikuiskoulutustuen tukikautta 0,8 päivää. Työssäoloaikaan rinnastettaisiin osittain eräät perhepoliittiset vapaat ja työkyvyttömyysajat. Aikuiskoulutustukeen olisi oikeus henkilöllä, jonka päätoiminen yritystoiminta tai palvelussuhde samaan työnantajaan on kestänyt yhdessä tai useammassa jaksossa vähintään vuoden ja jolla on työhistoriaa vähintään viiden vuoden ajalta. Siirtymäkaudella 31 päivään heinäkuuta 2006 saakka työhistoriaa edellytettäisiin kuitenkin vähintään 10 vuotta. Tukiakaa kartuttaisi myös henkilön odo-

tettavissa oleva laskennallinen työura 60 ikävuoteen saakka. Tämän etukäteiskäytön edellytyksenä olisi, että henkilöllä on vähintään 10 vuoden työhistoria ennen koulutuksen alkamista.

Aikuiskoulutustuen suuruus perustuisi hakijan vakiintuneeseen ansiotasoon, joka määriteltäisiin tukikauden alkamista edeltäneiden ansioiden perusteella yhteensä vuoden ajalta. Tuen perusosa olisi 440 euroa (noin 2 600 markkaa) kuukaudessa, minkä lisäksi myönnettäisiin ansio-osana 20 prosenttia ansioista 2 700 euroon (noin 16 000 markkaa) saakka ja sen ylittävältä osalta 15 prosenttia. Yrittäjille maksettaisiin vain perusosa. Etuus olisi veronalaista tuloa. Aikuiskoulutustuen saajalle myönnettäisiin myös opintolainan valtioneuvoston takaus.

Aikuiskoulutustuen myöntäisi koulutus- ja erorahasto ja opintolainan valtioneuvoston takauksen kansaneläkelaitos. Tuen perusosa rahoitettaisiin valtion varoista ja ansio-osa työnantajilta ja työntekijöiltä perittävillä pakollisilla työttömyysvakuutusmaksuilla työttömyysvakuutusrahastosta.

Opintotukilakiin, koulutus- ja erorahastosta annettuun lakiin, työttömyysetuuksien rahoituksesta annettuun lakiin sekä työntekijäin eläkelakiin ehdotetaan tehtäväksi aikuiskoulutustuesta ja sen yhteensovittamisesta johtuvat muutokset.

Esitys liittyy valtion talousarvioesitykseen vuodelle 2001 ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 2001 alusta. Aikuiskoulutustukea maksettaisiin ammatilliseen koulutukseen 1 päivästä elokuuta 2001 lukien.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Nykytila	3
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
1.1.1. Toimeentuloturva.....	3
1.1.2. Koulutustarjonta.....	5
1.2. Nykytilan arviointi	6
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	6
2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi.....	6
2.2. Keskeiset ehdotukset.....	7
3. Esityksen vaikutukset	9
3.1. Taloudelliset vaikutukset.....	9
3.2. Vaikutukset kansalaisten asemaan.....	10
3.3. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	10
4. Asian valmistelu	10
5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	11
1. Lakiehdotusten perustelut.....	11
1.1. Laki aikuiskoulutustuesta	11
1.2. Opintotukilaki	22
1.3. Laki koulutus- ja erorahastosta.....	23
1.4. Työntekijäin eläkelaki	23
1.5. Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta	23
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	23
3. Voimaantulo	23
LAKIEHDOTUKSET.....	25
aikuiskoulutustuesta	25
opintotukilain muuttamisesta	32
koulutus- ja erorahastosta annetun lain muuttamisesta	33
työntekijäin eläkelain 7 f §:n muuttamisesta.....	34
työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta.....	35
LIITE.....	36
RINNAKKAISTEKSTIT	36
opintotukilain muuttamisesta	36
koulutus- ja erorahastosta annetun lain muuttamisesta	39
työntekijäin eläkelain 7 f §:n muuttamisesta.....	40
työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta.....	41

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

1.1.1. Toimeentuloturva

Aikuisopiskelijoiden opiskeluajan toimeentuloturvajärjestelmiä ovat:

Aikuisopintotuki

Aikuisopintotuki on yleinen aikuisten ammatillisen koulutuksen tukimuoto, joka koostuu aikuisopintorahasta, opintolainan valtiontakauksesta ja opintotuen asumislisästä. Kansaneläkelaitos myöntää opintotukilain (65/1994) mukaista aikuisopintotukea päätoimiseen, vähintään kaksi kuukautta kestävään ammatilliseen tai yleissivistävään koulutukseen, joka on julkisen valvonnan alaista tai joka on kansaneläkelaitoksen päätöksellä tukeen oikeuttavaksi hyväksyttyä. Koulutuksen tulee johtaa tutkintoon tai lisätä ammatillisista kelpoisuutta.

Aikuisopintotukea myönnetään opintojen alkaessa 30—54 -vuotiaalle henkilölle, joka ei ole ollut opintoja välittömästi edeltävän viiden vuoden aikana opintotukeen oikeuttavassa koulutuksessa. Opiskelijan tulee lisäksi täyttää jokin seuraavista ehdoista: a) hänellä on työ- tai virkasuhde, joka on välittömästi ennen opintojen alkua kestänyt vähintään vuoden ja josta hänelle on myönnetty opintovapaata tai muuta palkatonta vapaata, b) hän on välittömästi ennen opintojensa alkua toiminut itsenäisenä yrittäjänä vähintään vuoden, tai c) hän on jäänyt työttömäksi enintään 12 kuukautta ennen opintojensa alkamista ja saa työttömyyspäivärahaa, ja hän on ennen työttömyyden alkamista ollut vähintään vuoden työ- tai virkasuhteessa tai toiminut yrittäjänä.

Aikuisopintoraha on 25 prosenttia hakijan opintoja edeltäneestä vakiintuneesta, kuukausittaisesta veronalaisten ansiotulojen määrästä, kuitenkin vähintään 1 540 markkaa ja enintään 2 800 markkaa kuukaudessa. Aikuisopintorahaa saavan opintolainan valtiontakauksen enimmäismäärä on 1 800 markkaa

kuukaudessa. Aikuisopintorahaa saava voi ansaita lukukauden tukikuukausien aikana keskimäärin enintään 2 000 markkaa kuukaudessa. Tulona otetaan huomioon veronalaisten tulot ja toimeentuloon tarkoitettu apuraha, mutta ei sen sijaan koulutus- ja erorahaston myöntämää ammattikoulutusrahaa. Aikuisopintorahaa ei myönnetä työvoimakoulutukseen, osapäiväisiin opintoihin, työsäoloon rinnastettavaan opiskeluun tai ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneelle henkilölle toista vastaavaa tutkintoa varten.

Aikuisopintorahaan ei ole oikeutta osapalkkaa päätoimestaan saavalla henkilöllä tai henkilöllä, jonka opiskeluaikainen toimeentulo on palkalla, eläkkeellä tai muulla tuella turvattu.

Aikuisopintorahaa voi saada lisensiaatin ja tohtorin tutkintoa lukuun ottamatta enintään kahden lukuvuoden tai neljän lukukauden ajalta. Uusi aikuisopintorahakausi voi alkaa aikaisintaan viiden vuoden kuluttua aiemman opintorahakauden päättymisestä.

Koulutus- ja erorahaston myöntämä ammattikoulutusraha

Ammattikoulutusrahaa maksetaan työssä oleville 30—64 -vuotiaalle henkilöille omaehtoista ammatillista koulutusta varten tai suoritettua ammattitutkinnon perusteella. Valtion virkamiehille sekä peruskoulun ja lukion opettajille ammattikoulutusrahan myöntää valtion virkamiesten eroraha-asetuksen (999/1994) mukaisesti valtiokonttori ja muille työ- tai virkasuhteessa oleville henkilöille koulutus- ja erorahastosta annetun lain (537/1990) nojalla koulutus- ja erorahasto. Sosiaali- ja terveysministeriön viimeksi vahvistamien koulutus- ja erorahaston sääntöjen mukaan ammattikoulutusrahajärjestelmä on voimassa 31.7.2001 saakka.

Ammattikoulutusraha myönnetään omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen, joka on päätoimista ja kokoaikaista sekä kestää vähintään kuukauden. Tuen piiriin kuuluu ammatillinen koulutus julkisen viranomaisen valvomassa ammatillisessa oppilaitoksessa, aikuiskoulutuskeskuksessa

aikuiskoulutuskeskuksessa ja kansanopiston ammatillisilla linjoilla. Lisäksi tukea myönnetään tutkintoon johtavaan opiskeluun ammattikorkeakoulussa ja yliopistossa sekä ammatilliseen lisäkoulutukseen yliopiston täydennyskoulutuskeskuksessa.

Ammattikoulutusrahan saamisen edellytyksenä on, että hakija on päätoimisen opiskelun vuoksi opintovapaalla työ- tai virkasuhteesta, joka jatkuu tuettavan koulutuksen ajan. Opiskelija ei kuitenkaan menetä tukea, jos hänen työsuhteensa irtisanotaan koulutuksen alkamisen jälkeen hänestä itsestään riippumattomista syistä. Ammattikoulutusrahan myöntämisen edellytyksenä on, että henkilön nykyinen palvelussuhde on kestänyt vähintään vuoden ja hän on ollut yhteensä vähintään viisi vuotta päätoimisissa työ- tai virkasuhteissa. Tukeen ei ole oikeutta, jos henkilö saa työnantajaltaan palkkaa tai palkan sijaan tulevaa etuutta tai toimii yrittäjätöyssä tai saa työvoimapolitiittista aikuiskoulutustukea.

Ammattikoulutusrahaa ei myönnetä, jos henkilö saa sivu- tai satunnaistuloa, apurahaa tai muuta kuin edellä tarkoitettua koulutuksen johdosta suoritettavaa etuutta keskimäärin enemmän kuin 2 000 markkaa kuukaudessa, tai jos hän saa sairausvakuutuksen päivärahaa tai oman työnsä perusteella eläkettä. Ammattikoulutusrahan suuruus on 1 400 markkaa kuukaudessa ja sitä voi saada enintään 18 kuukauden ajan 24 kuukauden aikana.

Työvoimakoulutuksen ajalta maksettavat tuet

Työvoimakoulutuksen tavoitteena on parantaa työvoiman ammatillisia valmiuksia, edistää työttömän työllistymistä ja vähentää työttömäksi joutumisen uhkaa. Työssäoloehdon täyttäneelle palkansaajalle tai yrittäjälle maksetaan työvoimapolitiittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) mukaan koulutusajalta koulutustukea, johon sisältyy työttömyyskassan jäsenten osalta ansio-osa. Muille opiskelijoille kansaneläkelaitos maksaa perustukea tai työmarkkinatukea. Koulutustuen tai työmarkkinatuen lisäksi maksetaan ylläpito- ja majoituskorvausta. Tuettavan koulutuksen osoittaa työvoimatoimisto.

Maatalousyrittäjien opintoraha

Maatalousyrittäjien opintorahaa voi maatalousyrittäjien opintorahasta annetun valtioneuvoston päätöksen (408/1997) mukaan saada 18—60-vuotias maatalousyrittäjä tai yrityksessä toimiva perheenjäsen, joka on velvollinen ottamaan maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) mukaisen eläkevakuutuksen. Opintorahaa maksetaan 150 tai 200 markkaa päivässä ja enintään 10 000 markkaa vuodessa. Opintorahalla tuettu ammatillinen koulutus voi kestää viidestä päivästä kahdeksaan kuukauteen.

Vuorotteluvapaa ja vuorottelukorvaus

Vuorotteluvapaakokeilusta annettu laki (1663/1995) on voimassa 31.12.2000 saakka. Vuorottelukorvausta maksetaan työntekijälle, virkamiehelle ja viranhaltijalle, jonka palvelussuhde on 90—359 päivää lepotilassa vuorotteluvapaasopimuksen takia ja jonka tilalle työnantaja on palkannut työvoimatoimistossa työttömänä työnhakijana olevan henkilön. Vuorotteluvapaalle voi jäädä henkilö, jonka kokoaikainen palvelussuhde samaan työnantajaan on kestänyt vähintään vuoden. Veronalainen vuorottelukorvaus vastaa 70 %:a työttömyyspäivärahasta, johon työntekijällä olisi työttömäksi jäädessään oikeus. Vuorottelukorvauksen aikana omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen osallistuva voi lisäksi saada koulutus- ja erorahastosta verotonta osittaista ammattikoulutusrahaa 1 100 markkaa kuukaudessa, jos koulutus täyttää ammattikoulutusrahan saamisen ehdot.

Oppisopimuskoulutus

Henkilö voi ammatillisesta koulutuksesta annetun lain (630/1998) mukaisesti koulutautua ammattiin työnantajan ja opiskelijan välisen oppisopimuksen perusteella. Opetus on maksutonta ja opiskelija saa työehtosopimuksen mukaisen palkan lisäksi kurssipäivärahaa ja tietopuolisen opiskelun ajalta tietyin edellytyksin kustannusten korvausta.

Ammatillisen kuntoutuksen tuet

Työntekijälle, jonka työkyky ja ansiomah-

dollisuudet ovat olennaisesti heikentyneet sairauden tai vamman takia, voidaan työsuhteen voimassa ollessa myöntää kuntoutusetuuksia pääasiassa ammatilliseen koulutukseen.

Erorahan aikuiskoulutuslisä

Koulutus- ja erorahasto myöntää aikuiskoulutuslisää työpaikkansa tuotannollisista tai taloudellisista syistä menettäneelle työntekijälle, joka osallistuu kokopäiväiseen, päätoimiseen koulutukseen. Koulutuksen tulee ylläpitää tai lisätä hakijan ammattipätevyyttä ja parantaa hänen työllistymismahdollisuuksiaan. Verovapaata aikuiskoulutuslisää maksetaan 1 100 markkaa kuukaudessa enintään 18 kuukaudelta 24 kuukauden aikana.

Työttömän koulutuspäiväraha

Niin sanotun koulutusvakuutuksen toinen vaihe antaa työttömäksi jääville henkilöille, joilla on pitkä työhistoria, mahdollisuuden osallistua omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen työttömyysajan toimeentuloturvan tason säilyttäen enintään vajaan kahden vuoden ajan. Saamisedot täyttävälle koulutukseen osallistuville työttömille maksetaan omaehtoisesta ammatillisen koulutuksen ajalta työttömien omaehtoisesta koulutuksen tukemisesta annetun lain (1402/1997) mukaan työttömyysturvan tasoista koulutuspäivärahaa. Työttömyyskassan jäsenille päivärahan maksaa työttömyyskassa ja muille kansaneläkelaitos. Vähintään 20 opintoviikon laajuinen koulutuksen tulee olla järjestetty julkisen valvonnan alaisessa oppilaitoksessa ja sen tulee olla omaehtoista, päätoimista ja ammatillista valmiutta edistävää.

1.1.2. Koulutustarjonta

Omaehtoisesta aikuiskoulutuksen asema opetusministeriön yleisten kehittämissuunnitelmien mukaan

Vuoden 1999 alusta voimassa oleva koulutuslainsäädäntö on pääsääntöisesti ikäneutraali. Yleislinjasta poikkeavat eniten tässä suhteessa ammatillista aikuiskoulutusta, lisäkoulutuksen rahoitusta ja vapaata sivistystyö-

tä koskeva lainsäädäntö. Uusi lainsäädäntö lisää edelleen koulutuksen järjestäjien päättävävaltaa ja korostaa laadun ja tulosten arviointia osana ohjauspolitiikkaa. Se edellyttää myös koulutuksen järjestäjiltä aikaisempaa vahvempaa ennakointi- ja työelämäosaamista.

Opetusministeriön pääluokan määrärahoista noin 10 prosenttia eli runsaat 3 miljardia markkaa suunnataan omaehtoisesta aikuiskoulutuksen menoihin. Noin kolmasosa resursseista käytetään aikuisten ammatilliseen perus- ja lisäkoulutukseen toisen asteen koulutuksessa, noin kolmasosa aikuisten korkeakoulutusoiseen perus- ja lisäkoulutukseen ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa ja noin kolmasosa vapaan sivistystyön ja aikuisten yleissivistävän koulutuksen (lukio) menoihin.

Valtioneuvoston 28.12.1999 päättämässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1999—2004 on tavoitteeksi asetettu koulutustarjonnan riittävän tason turvaaminen aikuisväestön osaamis- ja sivistystarpeisiin vastaamiseksi, työllisyysasteen nostamiseksi sekä sosiaalisen hyvinvoinnin ja koheesion edistämiseksi. Erityisenä tavoitteena on keski-ikäisen aikuisväestön peruskoulutus- ja osaamistason merkittävä nostaminen. Tästä aiheutuvat koulutustarpeet on otettu huomioon myös uusien Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ohjelmien kohdentamisessa.

Aikuisten, joilla on erilainen pohjakoulutus, tutkintoon johtavaan peruskoulutukseen tarvitaan toisen asteen koulutuksessa, ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa 10—20 prosenttia koulutustarjonnasta. Yhdessä ammatillisen lisäkoulutuksen kanssa tämä merkitsee noin 80 000 laskennallista vuosiopiskelijajapaikkaa ja vapaa sivistystyö mukaan lukien yhteensä noin 105 000 laskennallista vuosiopiskelijajapaikkaa. ESR-ohjelmia kohdentamalla erityisesti keski-ikäisen aikuisväestön koulutus- ja osaamisohjelmiin on odotettavissa merkittäviä lisäresursseja lähivuosina.

Aikuiskoulutuksen säätely ja ohjaus toteutetaan hallituksen vahvistamien kehittämissuunnitelmien, toiminta- ja taloussuunnitelman ja talousarvion pohjalta myöntämällä järjestämisluvat ja solmimalla tulossopimuk-

set muun muassa yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja lääninhallitusten kanssa. Vaapaan sivistystyön tarjontaa, suoritteita ja yksikköhintoja koskevat päätökset toteutetaan osana valtionosuusjärjestelmää

1.2. Nykytilan arviointi

Aikuisten koulutusajan toimeentuloturva-järjestelmiä on useita. Ne ovat osin päällekkäisiä ja ne on luotu eri aikoina eri tarpeista lähtien ja eri tavoitteita varten. Nykyiset tukijärjestelmät ovat myös monessa suhteessa epäyhtenäisiä: toimeentuloturvaetuuksien taso vaihtelee suuresti ja etuuksiin oikeuttavan koulutuksen määritelmät ovat erilaisia. Eri etuuksien saantiedellytykset poikkeavat liikaa toisistaan ja monimutkaistavat sekä tuen käyttöä että järjestelmien tehokkuuden ja laadun arviointia. Pirstoutumisesta johtuen toimeentulojärjestelmän hallitseminen on vaikeaa, aiheuttaa runsaasti neuvonnan tarvetta ja vähentää koulutukseen hakeutumista.

Opiskelua tukevien toimeentulotukijärjestelmien etuustaso on epäyhtenäinen ja joissakin tapauksissa liian pieneksi jäävä etuustaso ei anna mahdollisuutta irtautua työstä omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen. Muuhun kuin perustutkintoon tähtäävä opetus on yhä enemmän maksullista, mikä heikentää opiskelumahdollisuuksia ja suosii henkilöstökoulutusta ja työvoimakoulutuksena järjestettävää koulutusta. Järjestelmät eivät myöskään nykyisellään riittävästi tue rakennetyöttömyyden vähentämisen edellytyksenä pidettävää elinikäisen oppimisen periaatetta, koska ne eivät riittävästi kannusta omaehtoiseen ammatilliseen opiskeluun.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Julkisessa keskustelussa on katsottu tasapainoisen yhteiskuntakehityksen edellyttävän elinikäisten työurien selvää pidentymistä nykyiseen verrattuna siten, että eläkkeelle siirtyminen myöhentyy ja siten, että työmarkkinoille tullaan ensimmäistä kertaa nykyistä nuorempaan. Tämä edellyttää uusia

ratkaisuja yksilöiltä, yrityksiltä ja yhteiskunnalta. Niin ikään on huolehdittava siitä, että suhdannekehitys ja tuotantorakenteen muutokset eivät johda, kuten 1990-luvulla on käynyt, korkeaan rakennetyöttömyyteen. Kaikkien lueltujen muutosten toteutumisen tärkeänä edellytyksenä on työmarkkinoiden kysyntää vastaavan korkean ammattitaidon ylläpito ja hankkiminen koko työiän ajan. Esityksen taustalla on huoli ammattitaitoisen työvoiman riittävydestä tulevaisuudessa sitien jälkeen syntyneiden suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle.

Omaehtoisen ammatillisen opiskelun toimeentuloturvan lähtökohtana on nykyistä selkeämmän ja ajallisesti pysyvemmän järjestelmän luominen. Pitkäjänteisyyteen ja nykyisiä järjestelmiä parempaan hyväksyttävyyteen pyritään kokoamalla nykyiset omaehtoisen ammatillisen aikuiskoulutuksen toimeentuloturvan tukimuodot pidemmällä aikavälillä yhteen ja ottamalla uuteen järjestelmään myös eräitä niin sanotun oman tilin piirteitä. Keskeisin uusi piirre olisi se, että oikeus toimeentuloturvaan kertyisi omien elinikäisten työvuosien perustella. Nämä tilimallin piirteet ovat tarpeen ensiksikin sen johdosta, että omaehtoisen aikuiskoulutuksen tarve ei ole muun sosiaalivakuutuksen tapaan vakuutettavissa oleva riski. Toiseksi sosiaalivastustyyppinen toimeentuloturvajärjestelmä ei voi turvata riittävää toimentulon tasoa henkilölle, jonka toimentulo vakiintuneesti perustuu työstä saatuihin ansiotuloihin.

Uusien tukimuotojen tulee luoda edellytykset elinikäisen oppimisen periaatetta soveltavan työelämän muutokseen vastaavalle ammatilliselle aikuiskoulutukselle sekä tuoda lisäarvoa nykyiseen tilanteeseen. Tästä syystä on tärkeää, että kansalaisilla on jatkossakin hyvät edellytykset hankkia omien tavoitteidensa mukaisesti ja omaan elämäntilanteeseensa soveltuvaa omaehtoista aikuiskoulutusta. Tämän lisäksi on korostettava sitä, että henkilöstökoulutuksen keinoin huolehditaan työssä olevan henkilöstön osaamistarpeista. Omaehtoisen ammatillisen aikuiskoulutuksen kehittämistä koskevat linjaukset koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1999—2004 tukevat monin osin näitä lähtökohtia ja tavoitteita.

Uuden koulutuslainsäädännön voimaantulo on lisännyt merkittävästi myös aikuiskoulutuksen järjestäjien päätäntävaltaa ja koulutuspoliittista vastuuta. Aikuiskoulutuksen tarjonnan riittävyys ja laadun turvaaminen edellyttää määrätietoista rahoitus- ja ohjausjärjestelmän kehittämispoliittikkaa sekä opetus- ja työhallinnon ja koulutuksen järjestäjien yhteistyön tiivistämistä. Tarjonnan tulee riittävän ripeästi mukautua muuttuviin tarpeisiin ja olla hinnaltaan kohtuullista. Myös työssä olevan aikuisväestön osaamistarpeet ja elämäntilanne on otettava huomioon päätettäessä koulutuksen ja tutkimuksen tietostrategian 2000—2004 toimeenpanon painotuksista. Koulutuksen tarjontaa on kehitettävä erityisesti ottaen käyttöön uuden teknologian suomat mahdollisuudet.

Uudistuksen tavoitteena on aloittaa työssä oleville tarkoitetun yhtenäisen ja kattavan omaehtoisen koulutuksen toimeentuloturvajärjestelmän luominen, joka kannustaisi omaehtoisen koulutukseen. Tasapainoinen yhteiskuntakehitys edellyttää rakennetyöttömyyden alentamista ja torjuntaa ja tämän tavoitteen saavuttamisen edellytyksenä on koko uran jatkuva ammattitaidon kehittäminen ja ylläpitäminen. Samoin on pyrittävä eläkkeelle siirtymisen myöhentämiseen, mikä osaltaan edellyttää elinikäisen oppimisen korostamista aiempaan nähden. Suhteellisesti pienenevän työssäkäyvän väestönosan opiskeluhalukkuutta on lisättävä nykyistä kannustavammalla koulutuksen toimeentuloturvajärjestelmällä. Uuden aikuiskoulutustuen tarkoituksena on varautua työelämän kehityksen asettamiin uusiin ammattitaidon kehittämistä ja ylläpitoa koskeviin vaatimuksiin järjestämällä työssä oleville henkilöille mahdollisuus ammattilliseen koulutukseen yleistä opintotukea korkeammalla tukitasolla.

Aikuiskoulutustuki korvaisi aikuisopintotuen ja ammattikoulutusrahan. Myöhemmin selvitetäisiin, voidaanko aikuisopiskelijoiden toimeentuloturvajärjestelmien yhtenäistämistä edelleen jatkaa.

2.2. Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että palkkatyössä olevalle tai yritystoimintaa harjoittavalle henkilölle maksetaan omaehtoisen ammatillisen

sen koulutuksen ajalta aikuiskoulutustukea. Oikeus toimeentuloturvaan perustuisi ansaintaperiaatteeseen siten, että jokainen työkuukausi ja vakuutusmaksujen maksaminen kartuttaisi käytettävissä olevaa tukikautta. Tuen suuruus taas määräytyy ansioiden ja niistä maksettujen vakuutusmaksujen perusteella.

Ehdotuksen mukaan tukeen oikeutettuja olisivat sellaiset palkansaaajat, virkamiehet ja muussa palvelussuhteessa olevat, joiden palvelussuhde samaan työnantajaan on kestänyt yhdessä tai useammassa jaksossa yhteensä vähintään vuoden. Yrittäjiltä edellytettäisiin, että he ovat ennen tukikauden alkamista toimineet päätoimisina yrittäjinä vähintään vuoden ajan.

Oikeus opiskelun aikaiseen vapaaseen määräytyisi viime kädessä opintovapaalain (273/1979) perusteella. Lisäksi työnantaja ja työntekijä voisivat sopia ammatillisiin opintoihin käytettävästä muusta vapaaajaksosta, jonka aikana työnantaja vapauttaa työntekijän palvelussuhteeseen kuuluvien tehtävien suorittamisesta opiskelua varten.

Tuen käyttö ei edellyttäisi yhtäjaksoista työstä poissaoloa. Toimeentuloturvan maksaminen edellyttäisi kuitenkin työstä poissaoloa sekä ansioiden vähentymistä tietyn määrän vastaten tuen vähimmäiskeston eli kahden kuukauden ansionmenetystä puolen vuoden aikana. Tarkoitus siis on, että tuen käyttö olisi - perusedellytysten täytyessä - joustavaa.

Aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä olisi, että hakijalla on vähintään viiden vuoden työhistoria. Siirtymävaiheessa 1.8.2001—31.7.2006 edellytettäisiin tuen myöntämiseksi vähintään kymmenen vuoden työhistoriaa. Kartuttavaksi ajaksi luettaisiin työeläkejärjestelmään rekisteröitävät työ- ja virkasuhteet sekä yrittäjätoiminta. Työuraa laskettaessa työssäoloaikaan rinnastettaisiin osittain äitiys-, isyys- ja vanhempainloma- ja hoitovapaa-ajat sekä varusmiespalvelu- ja siviilipalvelusajat ja myös työkyvyttömyysajat, joilta on maksettu eläkettä.

Tavoitteena on, että jokainen voisi täyden työuransa aikana karttuneen toimeentuloturva-oikeuden turvin opiskella noin puolentoista vuoden ajan. Ajan voisi jaksottaa joustavasti, mikä mahdollistaa työn ja opiskelun nykyistä

paremman yhteensovittamisen. Yksi työkuukausi kerryttäisi tukea 0,8 tukipäivää ja vastaavasti kymmenen kuukautta 8 päivää. Kymmenen ansaintavuotta oikeuttaisi tällöin noin 4,5 kuukautta vastaavaan tukeen.

Jos tukea voitaisiin käyttää vain karttuneen oikeuden verran, ongelmana on, että se kohdentaisi pääosan käytöstä työuran loppuvaiheeseen. Jotta opiskelu olisi mahdollista jo aiemmin (30—35-vuotiaasta alkaen), oikeutta tulee voida käyttää jo etukäteen. Etukäteinen 'tulevan ajan' käyttö vastaisi enintään jäljellä olevan tulevan työuran odotetta. Etukäteiseen käyttöoikeuteen liitettäisiin ehdotuksen mukaan aina vaatimus edeltävästä 10 vuoden työhistoriasta. Ansaintaperiaatteen mukaan etukäteen käytetty tukiaika olisi siten eräänlainen laina, joka maksettaisiin takaisin jatkamalla maksujen suoritusta vastaisen työuran aikana. Jos työura jäisi tätä etukäteiskäytön perusteena ollutta laskennallista "tulevan ajan" työaikaa lyhyemmäksi, otettaisiin työntekijän suorittamatta jäävä oma maksuosuus huomioon osittaisena takaisinmaksuna, jonka rahasto perii tuensaajan jäätyä iän perusteella vanhuuseläkkeelle.

Tukeen oikeuttavan koulutuksen määrittelyn lähtökohtana on tarjota hakijalle mahdollisuus tehdä valintoja aikuisten ammattitaitoa edistävän koulutuksen kokonaisuudesta. Tavoitteena on vastata nykyisen työelämän vaatimuksiin, joissa korostuvat ammattipätevyden parantamisen ja monipuolistamisen sekä koulutustason nostamisen lisäksi ammattisivistykseen liittyvä perusosaaminen kuten kielitaito ja muut kansainvälistymisvalmiudet.

Aikuiskoulutustuen kesto rajaa sen käytön suhteellisen lyhyeen koulutukseen. Kokonaisen tutkinnon aloittamista tärkeämmäksi tulee tuen käyttö sellaisissa tilanteissa, joissa irrottaudutaan työn ohessa jo aloitetun opiskelun intensiivisiin opintojaksoihin, lopputyön tekemiseen tai muihin vastaaviin opiskelutilanteisiin. Tutkintojen osien opiskelu taas antaa mahdollisuuden päivittää osaamista tietyllä alueella, kuten avoimen yliopiston tai avoimen ammattikorkeakoulun opinnoissa, tarvitsematta hankkia kokonaisen tutkinnon suorittamisoikeutta. Laaja ammattitaitoa edistävän ja uudistavan lisä- ja täydennyskoulutuksen tarjonta sekä muut ammatillisesti suuntautuvat opinnot täydentävät koulutuk-

sen valikoimaa vastaamaan erilaisiin ammattitaitovaatimuksiin.

Koulutusvalikoimaan sisällytetyn perusopetuksen tai lukion oppimäärän suoritusmahdollisuus tarjoaa opiskelunvalmiuksien parantamisvaihtoehdon niille aikuisille, joiden osallistumisedellytykset muun muassa ammatilliseen koulutukseen ovat tämän puutteen takia vajavaiset. Äskettäin julkistetun aikuisia koskevan OECD:n kansainvälisen vertailun mukaan Suomessa näitä aikuisia, joilla on heikot opiskelunvalmiudet, on huomattavan runsaasti muun muassa muihin pohjoismaihin verrattuna. Tämä ryhmä osallistuu Suomessa kansainvälisesti vertailtuna myös varsin vähän meillä muuten aktiivisesti käytettyyn aikuiskoulutukseen.

Tukeen oikeuttavan koulutuksen on oltava julkisesti valvottua. Tämän edellytyksenä on valtion omistamia laitoksia lukuun ottamatta joko opetusministeriön antama oppilaitoksen ylläpitolupa tai koulutuksen järjestämislupa tai muun hallinnonalan vastaava lupa. Koulutusta koskeva lainsäädäntö tuo mukanaan tietyt keskeiset laatutekijät, jotka liittyvät muun muassa koulutuksen hallintoon, opiskelijoiden oikeusturvaan ja opettajien kelpoisuusehtoihin.

Työttömien koulutusväyrahassa koulutuksen laajuuden on oltava vähintään 20 opintoviikkoa, mikä käytännössä tarkoittaa noin puolen vuoden päätoimista opiskelua. Aikuiskoulutustukeen oikeuttavassa koulutuksessa saman soveltaminen ei ole perusteltua. Oma merkityksensä on myös muun kuin tutkintoon johtavan koulutuksen rahoitusjärjestelyjen muutoksesta johtuvalla maksuttoman ja hintasubventoidun koulutuksen selkeällä vähenemisellä vuodesta 2001. Tähän vaikuttaa muun muassa läänien hankkiman lisäkoulutuksen sekä ammattikorkeakoulujen erikoistumisopintojen ja yliopistojen täydennyskoulutuksen hintatuen odotettavissa olevat muutokset. Aikuiskoulutuksen rahoituksesta yhä suurempi osa tulee katettavaksi osallistumismaksuilla.

Aikuiskoulutustuki olisi luonteeltaan ansiomenetykskorvausta. Tuen maksaminen edellyttäisi siten työstä poissaoloa ja vastaavasti ansiomenetystä. Toimeentuloturvan taso ilman opintolainaa on ehdotuksessa mitoitettu siten, että se kaikissa tuloryhmissä

on nykyisin maksettavien aikuisopintotuen ja ammattikoulutusrahan yhteismäärää jonkin verran korkeampi ja ylempillä tulotasoilla vastaa tasoltaan noin 80 % vastaavasta työttömyyspäivärahasta. Yrittäjille maksettaisiin ehdotuksen mukaan valtion rahoittama etuuden perusosa. Etuus olisi veronalaista tuloa.

Tuen perusosa olisi ehdotuksen mukaan 440 euroa kuukaudessa, mikä vastaa noin 2600 markkaa. Perusosan lisäksi palkansaajille maksettaisiin ansio-osaa, joka on 20 % etuuden perusteena olevasta palkasta 2 700 euroon eli noin 16 000 markan kuukausiansioon saakka ja sen ylittävältä osalta 15 %.

Etuuden perusteena oleva palkka määräytyisi tukikauden alkamista edeltäneestä työstä saaduista tuloista yhteensä vuoden ajalta.

Aikuiskoulutustuen myöntäisi ja maksaisi koulutus- ja erorahasto ja valtioneuvoston antaisi kansaneläkelaitos. Tuen perusosa maksettaisiin valtion varoista. Ansio-osan rahoituksesta vastaisi työttömyysetuuskien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) tarkoitettu työttömyysvakuutusrahasto rahastoon kerättävillä palkkaperusteisilla maksuilla eli työnantajan ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksuilla.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Vuonna 1998 omaehtoisen ammatillisen aikuiskoulutuksen toimeentuloturvan kustannukset olivat yhteensä noin 118 miljoonaa markkaa, josta valtion osuus aikuisopintorahana oli noin 89 miljoonaa markkaa ja työttömyysvakuutusrahastosta rahoitetun koulutus- ja erorahaston maksaman ammattikoulutusrahan osuus noin 29 miljoonaa markkaa.

Uuden järjestelmän kustannuksia on erittäin vaikea arvioida. Kustannukset riippuvat käyttäjien lukumäärästä ja palkkajakaumasta. Käyttäjien määrä puolestaan riippuu korvaustasosta, hyväksyttävän opiskelun määritelmästä ja käytön ehtona olevasta työhistoriavaatimuksesta, joka ehdotuksessa on siirtymävaiheen jälkeen 5 vuotta. Lisäksi tulevan laskennallisen työssäolon etukäteiskäyttöä koskevaan oikeuteen liitetty pidennetty työhistoriavaatimus, 10 vuotta, vaikuttaa käyttäjämääriin. Keskeisin tekijä arvioissa on

kuitenkin koulutushalukkuus. Aikaisempien järjestelmien kokemusten perusteella koulutushalukkuus riippuu osaltaan toimeentuloturvan tasosta. Koulutushalukkuus laskee iän myötä ja on korkeampi naisilla ja pitkälle koulutetuilla. Olennainen merkitys vaikutusarvioissa onkin sillä, miten uuden järjestelmän arvioidaan vaikuttavan työssä olevien halukkuuteen hakeutua omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen sekä tämän koulutuksen kestolla.

Aikuiskoulutustuen saajia arvioidaan olevan 1 500 vuonna 2001 ja siirtymävaiheen jälkeen vuositasolla noin 5 500, jolloin aikuiskoulutustuen bruttokustannuksiksi arvioidaan vuonna 2001 noin 67 miljoonaa markkaa ja siirtymäkauden jälkeen vuonna 2010, kun järjestelmä on täysimääräisesti voimassa, noin 330 miljoonaa markkaa. Ensimmäisinä voimassaoluvuosina valtion menot olisivat noin 40 miljoonaa markkaa vuodessa, kun ne nykyjärjestelmässä ovat noin 60 miljoonaa markkaa. Vastaavasti työttömyysvakuutusrahaston vuotuiset menot järjestelmässä olisivat noin 40 miljoonaa markkaa, kun ne nykyjärjestelmässä ovat noin 20 miljoonaa markkaa vuodessa. Pidemmällä aikavälillä valtion bruttorahoitusosuus olisi noin 165 miljoonaa markkaa ja työttömyysvakuutusrahaston osuus 165 miljoonaa markkaa vuosittain. Osa tuen saajista siirtyisi yleisestä opintotuesta uuden aikuiskoulutustuen piiriin, jolloin nettolisäys olisi tätä alhaisempi. Siten nykyjärjestelmän arvioituihin kustannuksiin verrattuna työttömyysvakuutusrahastolle aiheutuisi lisäkustannuksia noin 153 miljoonaa markkaa ja valtiolle 120 miljoonaa markkaa. Koska tuki on veronalaista tuloa, valtiolle palautuisi verotuloina noin viidennes eli noin 50 miljoonaa markkaa, jolloin valtion nettolisämeno olisi noin 70 miljoonaa markkaa vuodessa.

Näissä laskelmissa ei ole otettu huomioon mahdollista lisääntyvää käyttöä, joka aiheutuisi aikuiskoulutustuen tarjoamasta aiempia tukimuotoja joustavammasta opiskelumahdollisuudesta. On kuitenkin oletettavaa, että tämä lisäisi käyttöä nimenomaan vanhemmissa ikäluokissa, kun järjestelmä vakiintuu. Tällöin käyttäjämäärät kasvaisivat edellä esitetyistä oletuksista jonkin verran lisäyksen ollessa arviolta 1000—1500 opiskelijaa, mi-

kä nostaisi kustannuksia noin 70—100 miljoonaa markkaa.

Edellä esitetyissä arvioissa ei ole otettu huomioon välillisiä vaikutuksia. Aikuiskoulutustuen laajempi käyttö merkitsisi muun muassa työmarkkinoiden liikkuvuuden kasvua, mikä vaikuttaisi talouskasvuun ja myös avaisi työttömille uuden väylän työmarkkinoille koulutusaikaisina sijaisina. Tämä alentaishi työttömyysmenoja. Eräiden aiempien selvitysten mukaan noin kahdessa tapauksessa kolmesta palkataan erilaisille pidemmille vapaille jäävän työntekijän tilalle sijainen. Lisäksi pidemmällä aikavälillä koulutustason nousu lisää tuottavuutta ja kasvattaa bruttokansantuotetta, jolloin koulutukseen investointi tuo takaisin aiheuttamansa kulut pidemmän aikavälin tarkastelussa.

3.2. Vaikutukset kansalaisten asemaan

Aikuisopintorahaa sai lukuvuonna 1998—99 yhteensä 6 600 henkeä, joille etuutta maksettiin keskimäärin 5,7 kuukautta. Etuutta saaneiden opintoja edeltäneet kuukausitulot olivat keskimäärin 6 600 markkaa. Noin kolmasosalla aikuisopintorahaa saaneista tulot olivat alle 6 200 markkaa, joka oikeutti etuuden 1 540 markan suuruiseen vähimmäistasoon. Vain 10 %:lla tulot ylittivät tulokaton 11 200 markkaa kuukaudessa, joka tulo oikeutti enimmäisetuuteen 2 800 markkaa kuukaudessa. Keskimääräinen aikuisopintoraha oli 2 054 markkaa kuukaudessa.

Nykyisen kokonaisuustason arviointi on ongelmallista, koska ammattikoulutusraha maksetaan verovapaana. Sitä sai vuonna 1998 määrällisesti noin puolet aikuisopintorahan saajista.

Aikuiskoulutustuki perustuu ansaintaperiaatteelle ja sen mukaisesti tuen käyttö on suunnattu jo vakiintuneesti ansiotyössä olleille. Tuen piiriin tulevien käyttäjien joukko poikkeaisi tästäkin syystä nykyisten tukien käyttäjistä. Aikuisopintorahan ja ammattikoulutusrahan saamisen edellytykset poikkeavat aikuiskoulutustuen ehdoista erityisesti vaadittavan tukiaikaa edeltävän työhistorian osalta, ammattikoulutusrahassa kuitenkin vain siirtymävaiheen aikana. Koulutus- ja erorahastosta saadun arvion mukaan runsas kolmannes nykyisistä ammattikoulutusrahan

saajista ei täyttäisi siirtymävaiheessa vaadittavaa 10 vuoden ansainta-aikaa. Kansaeläkelaitoksen arvion mukaan nykyisistä aikuisopintorahan saajista runsas neljännes ei täyttäisi siirtymävaiheen 10 vuoden työhistoriaedellytystä ja noin neljännes jäisi myös tämän jälkeen vaadittavan 5 vuoden ansaintajan vuoksi uuden tukijärjestelmän ulkopuolelle.

3.3. Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Aikuiskoulutustuen toimeenpano koulutussa erorahastossa vaatii arviolta kahden henkilötyövuoden lisäresursseja. Toisaalta ammattikoulutusrahan asteittainen lakkaaminen vähentää työvoiman tarvetta kahdella henkilötyövuodella.

Aikuiskoulutustuen käyttöönotto vaikuttaa jonkin verran myös muutoksenhakuasteiden, työttömyysturvalautakunnan ja vakuutusosikeuden työmääriin. Arvioiduilla käyttäjämäärillä ja ottaen huomioon ammattikoulutusrahasta ja aikuisopintorahasta nykyisin tehtyjen valitusten määrän vaikutus olisi kuitenkin vähäinen.

4. Asian valmistelu

Valtioneuvoston kanslian nimeämien selvittäjien maaherra Kalevi Kivistön ja johtaja Tuulikki Petäjänien 8.1.1997 luovuttamassa muistiossa ehdotettiin kolmevaiheista aikuiskoulutuksen toimeentuloturvan uudistusta. Kaksi ensimmäistä vaihetta on toteutettu noudattaen ehdotuksen suuntaviivoja. Ensimmäinen vaihe koski pitkäaikaistyöttömiä, jotka aloittivat opiskelun lukuvuoden 1997—1998 aikana, ja oli siten luonteeltaan määräaikainen erillisohjelma. Tammikuun 1 päivänä 1998 voimaan tullut toinen vaihe laajensi työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisen koskemaan myös muita työttömiä ja on pysyväisluonteinen järjestelmä (työttömän omaehtoisen koulutuksen tuki). Kolmanneksi uudistus oli selvittäjien ehdotuksen mukaan tarkoitus ulottaa työstään opintovapaalla oleviin siten, että toimeentuloturva olisi tällöin työttömyyspäivärahan tasoa alempi.

Esitys pohjautuu lähtökohtaisesti selvittäjien ehdottamaan kolmatta vaihetta koskevaan

malliin, jota edelleen kehittämään Valtioneuvoston kanslia asetti 10.3.1999 työryhmän. Työryhmässä olivat edustettuina sosiaali- ja terveysministeriö, opetusministeriö, työministeriö ja keskeiset työmarkkinajärjestöt. Työryhmän tehtävänä oli selvittää työssä olevien aikuisten (yli 30-vuotiaiden) omaehtoisen ammatillisen aikuiskoulutuksen kehittämistä. Työryhmän tuli työssään ottaa huomioon aikaisemmin tehdyt koulutustarpeita ja -tarjontaa koskevat selvitykset. Työryhmä laati toimeksiantonsa mukaisesti väliraportin 30.6.1999 ja luovutti loppuraportin 27.1.2000.

Esitys on valmisteltu työryhmän ehdotusten mukaisesti virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä opetusministeriön sekä edellä mainitussa työryhmässä edustettuna olleiden tahojen kanssa. Valmistelun yhteydessä on kuultu myös muita työmarkkinain keskusjärjestöjen edustajia sekä muun muassa koulutus- ja erorahastoa, eläketurvakeskusta, valtion työmarkkinalaitosta ja kunnallista työmarkkinalaitosta, Suomen Yrittäjiä, Maa- ja metsätaloustuottajien Kes-

kusliitto MTK ry:tä, työttömyysvakuutusrahastoa, valtiokonttoria, työttömyysturvalautakuntaa ja vakuutusosikeutta.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Aikuiskoulutustukea koskevan ehdotuksen yhteydessä on tarkoitus tehdä koulutus- ja erorahastosta annettuun lakiin vain aikuiskoulutustuesta johtuvat välttämättömät muutokset. Hallitus tulee myöhemmin vuoden 2001 kevätistuntokaudella antamaan eduskunnalle esityksen koulutus- ja erorahastosta annetun lain muuttamisesta siten, että rahaston myöntämiä etuuksia ja niiden muutoksenhakua koskevat säännökset vastaisivat paremmin uuden perustuslain sekä kansainvälisten sopimusten asettamia vaatimuksia. Samassa yhteydessä on tarkoitus selvittää, onko edellytyksiä muuttaa valtion virkamiesten erorahaa koskevia säännöksiä siten, että erorahajärjestelmän toimeenpano siirretään valtiokonttorista koulutus- ja erorahaston hoidettavaksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki aikuiskoulutustuesta

1 §. *Soveltamisala.* Pykälässä määritellään lain soveltamisala. Laissa tarkoitettuun etuuteen on oikeus Suomessa asuvalla omaehtoiseen ammatilliseen koulutukseen osallistuvalla palkansaajalla tai yrittäjällä. Suomessa asuminen ratkaistaisiin asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) mukaisesti. Etuuteen ei sovellettaisi sosiaaliturvajärjestelmien soveltamisesta yhteisön alueella liikkuviin palkattuihin työntekijöihin, itsenäisiin ammatinharjoittajiin ja heidän perheenjäseniinsä annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1408/1971 säännöksiä, koska kysymyksessä ei ole asetuksessa tarkoitettu etuus. Siten esimerkiksi etuuden myöntämisen edellytyksenä olevaan työhistoriaan ei voitaisi lukea

toisessa EU-maassa vakuutettua työtä.

2 §. *Etuudet.* Omaehtoisen ammatillisen koulutuksen ajalta maksettaisiin ansionmenetykskorvauksena aikuiskoulutustukea, minkä lisäksi koulutukseen osallistuvalla henkilöllä olisi oikeus saada opintolainan valtiontakaus siten kuin opintotukilaisa säädetään.

3 §. *Määritelmät.* Pykälän 1 kohdassa määritellään etuuteen oikeutettu palkansaaja, jona pidetään työ- tai virkasuhteessa olevan henkilön lisäksi myös muussa vastaavassa palvelussuhteessa, kuten Suomen Pankin ja kansaneläkelaitoksen palveluksessa olevaa henkilöä. Määritelmän perusteella soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät yritysten toimitusjohtajat, jotka eivät ole työsuhteessa yritykseen sekä muut sopimussuhteet, joista nimenomaisesti on säädetty, ettei kysymyksessä ole työsuhteessa tehtävä työ. Tällaisia ovat muun muassa omaishoitajat ja perhehoitajat.

Palkansaajan lisäksi määriteltäisiin etuu-

teen oikeutettu yrittäjä. Yritystoiminnan harjoittajana pidettäisiin työttömyysturvain (602/1984) 1 a §:n 1 momentissa määriteltyä vastaavasti henkilöä, joka on päätointaan varten yrittäjien eläkelain (468/1969) tai maatalousyrittäjien eläkelain mukaisesti velvollinen ottamaan sanottujen lakien mukaisen vakuutuksen. Pelkästään vähäistä yritystoimintaa harjoittavat henkilöt eivät siten olisi ehdotetussa laissa tarkoitettuja yrittäjiä. Työttömyysturvasta poiketen laissa tarkoitettujen yrittäjien ulkopuolelle jäisivät esimerkiksi ne sellaiset johtavassa asemassa yrityksessä työskentelevät henkilöt tai osa-omistajat, jotka eivät ole olleet vakuutusvelvollisia sanottujen lakien mukaan, mutta joita työttömyysturvassa pidetään yrittäjinä. Tällaiset henkilöt voivat siis toisaalta tulla työsuhteensa perusteella aikuiskoulutustukeen oikeutetuksi.

Tukikuukaudella tarkoitettaisiin kalenterikuukaudesta riippumatonta kuukauden aikaa, jolta henkilölle maksetaan aikuiskoulutustukea.

Tukikaudella tarkoitettaisiin aikuiskoulutustuella tuettavaa aikaa.

4 §. *Toimeenpano.* Etuuden myöntäminen ja maksaminen ehdotetaan koulutus- ja erorahaston tehtäväksi lukuun ottamatta opintolainan valtiontakausta, johon liittyvät tehtävät hoitaisi kansaneläkelaitos. Koulutus- ja erorahasto on aiemmin myöntänyt muun muassa koulutus- ja erorahastosta annetussa laissa tarkoitettua ammattikoulutusrahaa ja kansaneläkelaitos on myöntänyt opintotukilain mukaisen valtiontakauksen.

Aikuiskoulutustukijärjestelmän yleinen suunnittelu, ohjaus ja kehittäminen kuuluisivat sosiaali- ja terveysministeriölle. Opetusministeriöllä on ylimpänä viranomaisena vastuu omaehtoisesta koulutuksesta ja sen hallinnosta sekä yleisestä opintotuesta. Etuuteen oikeuttavasta julkisesti valvotusta koulutuksesta säädettäisiin 6 §:ssä.

5 §. *Aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytykset.* Pykälässä lueltaisiin aikuiskoulutustuen myöntämisen yleiset edellytykset, joista säädettäisiin tarkemmin 6—10 §:ssä.

6 §. *Aikuiskoulutustukeen oikeuttava koulutus.* Pykälässä säädettäisiin aikuiskoulutustukeen oikeuttavasta koulutuksesta.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan aikuiskoulutustukeen oikeuttavaa koulutusta

olisi ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa, ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998), ammattikorkeakouluopinnoista annetussa laissa (255/1995) tai yliopistolaissa (645/1997) tarkoitettu koulutus. Tämän määrittelyn kautta tukeen oikeuttavaa koulutusta olisi:

- ammatillisena perusopetuksena annettava ammatilliseen tutkintoon johtava koulutus ja esimerkiksi sen yhteydessä järjestävä kotitalousopetus;

- koulutus, jonka tavoitteena on ammatillisen perustutkinnon suorittaminen näyttötutkintona, ammattitutkintoon tai erityisammattitutkintoon valmistava koulutus sekä muu kuin näyttötutkintoon valmistava ammatillinen lisäkoulutus;

- ammattikorkeakoulututkintoon johtavat opinnot sekä ammattikorkeakoulussa suoritettavat ammatilliset erikoistumisopinnot ja muu aikuiskoulutus;

- yliopistoissa suoritettavaan alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon tai tieteellisiin, taiteellisiin tai ammatillisiin jatkotutkintoihin johtava koulutus tai yliopistojen järjestämä täydennyskoulutus ja avoin yliopistopetus; sekä

- edellä tarkoitettujen tutkintojen osien suorittaminen tai mainittujen lakien mukainen lisä- tai täydennyskoulutus.

Ehdotuksen mukaan aikuiskoulutustukea voidaan myöntää myös edellä tarkoitettuun tutkinnon osan suorittamiseen sekä lisä- ja täydennyskoulutukseen. Tutkinnon osina voidaan pitää erilaisia opintokokonaisuuksia kuten esimerkiksi avoimessa yliopistossa suoritettuja arvosanoja. Tukeen ei oikeuttaisi pelkkä osallistuminen opetukseen ilman, että hakija on hyväksytty suorittamaan tutkintoa tai erillistä opintokokonaisuutta.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjällä tulee olla opetusministeriön antama järjestämislupa. Ammatillisen aikuiskoulutuksen järjestäjänä voi olla ammatillinen aikuiskoulutuskeskus, valtakunnallinen ammatillinen erikoisoppilaitos tai muu järjestämisluvansaanut oppilaitos, joita voivat olla esimerkiksi musiikkioppilaitokset, liikunnan koulutuskeskukset, kansanopistot, kansalaisopistot, opintokeskukset ja kesäyliopistot. Viimeksi mainituissa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa järjestetään myös tiettyjen alojen, kuten

liikuntaan ja vapaa-aikaan liittyvien alojen, ammatilliseen perustutkintoon johtavaa koulutusta. Kaikilla vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on myös uuden koulutuslainsäädännön myötä ammatillisen lisäkoulutuksen järjestämislupa. Vapaan sivistystyön oppilaitoksilla on siten sekä laajemmassa mitassa aikuiskoulutustukea käyttävien osaamistarpeita vastaavaa koulutustarjontaa (esimerkiksi kielikoulutus ja tietoteknisen osaamisen parantamiseen tähtäävä koulutus) että pienempien ryhmien kuten huonomman pohjakoulutuksen omaaville soveltuvan koulutuksen järjestämiseen tarvittavaa erityisosaamista.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetaan muuta julkisesti valvottua koulutusta olisi muulla kuin opetusministeriön hallinnonalalla järjestetty ammatillinen koulutus, esimerkiksi sotilas-, poliisi- ja pelastusalan koulutus tai koulutus, jonka järjestäjälle muun hallinnonalan lupaviranomainen on antanut toimiluvan. Tuettavan koulutuksen ulkopuolelle rajautuisi siten kokonaisuudessaan koulutus, jolla ei ole järjestämislupaa, kuten yksityisten oppilaitosten, esimerkiksi yksityisten kaudenhoitoalan oppilaitosten ja hieromaoppilaitosten tarjoama koulutus.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja opintoja ovat perusopetuksen tai lukion oppimäärään kuuluvat opinnot, joihin tukea myönnettäisiin vain, kun koulutuksen puuttuminen on ammatillisen kehityksen esteenä. Tällä tarkoitettaisiin sekä tilanteita, joissa koulutuksen puute vaikeuttaa ammatissa selviytymistä, että tilanteita, joissa ammatillisen koulutukseen pääsy estyy peruskoulutuksen puutteesta johtuen.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa säädettäisiin tuen myöntämisestä ulkomailla suoritettaviin opintoihin. Perusopetuslaissa (627/1998) ja lukiolaissa (629/1998) tarkoitettuja opintoja lukuun ottamatta tuki voitaisiin myöntää myös ulkomaisessa oppilaitoksessa suoritettavaan opintojaksoon, jos se hyväksytään osaksi hakijan suomalaisessa oppilaitoksessa suorittamaa koulutusta tai tutkintoa. Ulkomaisessa oppilaitoksessa tapahtuvaan tieteelliseen jatko-opiskeluun tukea voidaan myöntää, jos henkilö on kirjoilla jatko-opiskelijana suomalaisessa yliopistossa ja opinnot ulkomailla liittyvät näihin opintoihin. Myös ulkomaisten opintojen tulisi olla

julkisesti valvottuja.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tuen myöntämisestä kieliopintoihin. Aikuiskoulutustuki voitaisiin myöntää 1 momentissa tarkoitettulla tavalla julkisesti valvottuna järjestettäviin ammattitaitoa täydentäviin tai tukeviin kieliopintoihin. Siten tuen piiriin tulisivat esimerkiksi ammatillisten oppilaitosten, aikuiskoulutuskeskusten, ammattikorkeakoulujen sekä yliopistojen ja niiden täydennyskoulutuskeskusten kielikoulutus ja kansanopistojen kielikoulutus, joka on julkisen viranomaisen hankkimaa. Tukea ei voitaisi myöntää esimerkiksi yksityisten kielikoulujen järjestämään koulutukseen

Lakiehdotuksen 8—10 §:n mukaan tukea myönnetään, jos työstä poissaolo koulutuksen johdosta on yhteensä vähintään kahden kuukauden pituinen ja ansionmenetyks tästä vastaava. Koulutuksen kestolle on tätä kautta asetettu alaraja. Aikuiskoulutustuki on tarkoitettu tutkintoon johtavaan ja muuhun vaativaan opiskeluun, missä menestyminen edellyttää myös irrottautumista kokonaan opintojen pariin ainakin tiettyjen jaksojen ajaksi. Samalla syntyy selvä ero harrastustavoitteiseen opiskeluun työn ohessa ja työnantajan kustannettavaan henkilöstökoulutukseen sekä sapatti- ja vuorotteluvapaan kaltaisiin mahdollisuuksiin siirtyä määräajaksi pois työelämästä

Opiskelu aikuiskoulutustuella voi olla osallistumista perinteiseen lähiopetukseen, etäopiskelua erilaisten viestintävälineiden avulla, itseopiskelua kuten tentteihin ja oppinnäytteisiin valmistautumista tai näiden yhdistelmiä.

7 §. *Aikuiskoulutustuen ansainta-aika.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että etuuden myöntämisen edellytyksenä olisi tietynpituisen aikaisempaan eläkevakuutettuun ansiotyöhön ja eräisiin ansiotyöhön rinnastettavaan tilanteisiin perustuva aikuiskoulutustuen ansainta-aika, jota jäljempänä nimitetään työhistoriaksi. Työhistoriaa vaatimus olisi porrastettu siten, että voimaantulovaiheessa etuuden myöntämiseksi edellytettäisiin vähintään 10 vuoden työhistoriaa ja 1.8.2006 tai sen jälkeen alkavan tukikauden osalta edellytyksenä olisi viiden vuoden työhistoria. Tuki kohdistuisi siten aluksi vain pitempiaikaisesti työmarkkinoilla olleisiin henki-

löihin.

Työhistoriaa laskettaessa huomioon otettiin työntekijän eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua peruseläkkeen tai muuhun siihen rinnastettavan työ-, virka- tai palvelussuhteeseen perustuvan eläkkeen edellyttämä ansiotyö. Mainitussa säännöksessä on lueteltu eläkkeiden yhteensovitukseen sovellettavat työ- ja virkasuhteisiin sekä yrittäjätoimintaan perustuvat eläkejärjestelmät. Työhistoriaa laskettaessa otettaisiin huomioon siten kaikki ansioturvaa koskevien eläkelakien piiriin kuuluva ansiotyö sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Myös pakollinen eläkevakuutettu yrittäjä- ja maatalousyrittäjätoiminta sekä työskentely lähetettyinä työntekijänä lasketaan vaadittuun työskentelyaikaan siltä osin kuin se on Suomessa vakuutettua.

Työhistoria laskettaisiin samojen periaatteiden ja sääntöjen mukaan kuin lasketaan työntekijän eläkelaisissa säädetyn osaaika-eläkkeen ja työttömyyseläkkeen edellytyksenä oleva työhistoria. Tästä poiketen laskemisessa otettaisiin kuitenkin huomioon myös eläkevakuutettu ansiotyö ennen 23 ikävuoden täyttämistä. Vastaavasti myös etuuden ansio-osan rahoitukseen käytettävää työttömyysvakuutusmaksua peritään alle 23-vuotiaana tehdystä työstä. Vastaavaa työhistorian laskentatapaa sovelletaan myös koulutuspäivärahassa.

Vaadittavan työhistorian olemassaolon rahasto selvittäisi eläketurvakeskuksen rekisteristä, jota etuuden hakija tarvittaessa täydentäisi valtiokonttorin tai Kuntien eläkevakuutuksen rekisteriotteella sekä viimeisen työnantajan antamalla todistuksella. Eläketurvakeskuksen rekisteriotteesta ilmenevät työntekijän eläkelain sekä vastaavasti julkisen sektorin eläkelakien mukaiset työskentelyajat sekä yrittäjien eläkelain ja maatalousyrittäjien eläkelain mukaiset vakuutettuna oloajat kalenteriaikoina. Lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/1962) ja taiteilijoiden ja eräiden erityisryhmiin kuuluvien työntekijäin eläkelain (662/1985) mukaiset ansiot ja työskentelyajat eritellään rekisteriotteissa tilityskuukausina. Myös eri eläkejärjestelmien rinnakaistapauksissa on työssäoloaika rekisteriotteista selvitettävissä. Viimeisen työsuhteen työssäoloa kulloinkin

kuluvana vuonna selvittäessä tulee henkilön esittää työnantajan asiasta antama luotettava selvitys. Jos työnantaja on laiminlyönyt eläkemaksujen tilittämisen tai vakuutuksen ottamisen, voidaan työhistoriaedellytyksen toteutumista tutkittaessa hyväksyä muikin henkilön esittämä luotettava selvitys.

Pykälän 3 momentin mukaan työhistoriaa laskettaessa eläkevakuutettuun ansiotyöhön rinnastettavana aikana otettaisiin huomioon aika, jolta lapsen vanhemmalle on maksettu sairausvakuutuslain (364/1963) mukaista äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa taikka erityisäitiysrahaa sellaiselta ajalta, jolta henkilö ei ole ansainnut eläkettä. Rinnastettavana aikana huomioon otettavaksi ehdotetaan myös työsuhteen lakien (320/1970) 35 c §:ssä, valtion virkamiesasetuksen (971/1994) 24 §:ssä, merimieslain (423/1978) 32 b §:ssä tai kunnallisessa virkaehtosopimuksessa tarkoitettu hoitovapaa-aika sekä varusmiespalvelus- ja siviilipalveluaika. Edelleen eläkevakuutettuun ansiotyöhön rinnastettavana tulisi ottaa huomioon aika, jona henkilö on ollut sairauden, vian tai vamman vuoksi työkyvytön saaden 1 momentissa tarkoitettua eläkettä, kuntoutustukea tai tapaturmavakuutuslain (608/1948) ja valtion virkamiesten tapaturmakorvauksesta annetun lain (449/1990) mukaista tapaturmaeläkettä.

Eläkevakuutettuun ansiotyöhön rinnastettavien aikojen olemassaolo on täytetyn hakemuslomakkeen tietojen pohjalta selvitettävissä ja useimmiten kansaneläkelaitokselta tai muusta viranomaislähteestä saatujen tietojen perusteella varmennettavissa. Esimerkiksi perhepoliittisista vapaista ei kuitenkaan ole kansaneläkelaitokselta kaikissa tilanteissa saatavissa tietoja riittävän pitkältä ajalta. Tällaisessa tilanteessa henkilön tulee esittää riittävän luotettava selvitys hakemuksensa tueksi tilanteesta riippuen esimerkiksi työnantajalta, kansaneläkelaitokselta tai verottajalta saamallaan muulla selvityksellä. Selvityksen luotettavuutta ja käyttöarvoa harkittaessa tulee ottaa huomioon rinnastettavana aikana voimassa ollut lainsäädäntö ja muut silloin vallinneet olosuhteet.

Perhepoliittisten vapaiden sekä varusmies- tai siviilipalvelusajan rinnastamista työssäoloaikaan koskeva ehdotus perustuu naisten ja miesten tasa-arvon edistämistä koskeviin

tavoitteisiin. Kuitenkaan ei ole tarkoituksenmukaista, että työhistoriaa koskeva edellytys täytyisi ehdotetun järjestelmän vakuutus- ja ansaintaperiaatteen vastaisesti sellaisellakin henkilöllä, joka ei tosiasiallisesti ole vakuutuksenalaisessa työssä ollut tai jolla on ollut työtä vain vähän. Näin ollen ehdotetaan, että edellä mainitun rinnasteisen ajan enimmäismäärä olisi neljäsosa huomioon otettavasta kokonaisajasta.

8 §. *Työstä poissaolo.* Aikuiskoulutustuki on ansionmenetykskorvaus, jonka myöntämisen edellytyksenä on koulutuksesta johtuva poissaolo työstä ja ansioiden menetys. Esityksessä ehdotetaan, että tukea voitaisiin myöntää, jos hakijalla ei ole opintovapaan tai työnantajan kanssa muuten sovitun vapaan johdosta ansioita vähintään kahden kuukauden ajalta. Työstä poissaoloa koskevasta edellytyksestä säädettäisiin 8 §:ssä ja ansionmenetyksestä 9 ja 10 §:ssä.

Aikuiskoulutustuen saamisen edellytyksenä olisi se, että palkansaajan päätoiminen työ-, virka- tai muu palvelussuhde on voimassa koulutuksen aikana. Etuudet on tarkoitettu työssä olevien henkilöiden opiskelun tukemiseen. Palvelussuhde voi kuitenkin tulla irtisanotuksi sovitusta opinto- tai muusta vapaasta huolimatta ja opiskelijasta riippumatta. Koska tuen menettäminen ja sen myötä koulutuksenkin keskeyttäminen olisi tällaisen henkilön osalta kohtuuton lopputulos, ehdotetaan, että tällaisella henkilöllä on oikeus tukeen työn päättymisestä huolimatta. Myös määräaikaisessa työssä olevalla olisi tukeen oikeus siltä ajalta, jona hän on opintovapaalla tai muulla vastaavalla vapaalla.

Päätoimisella palvelussuhteella tarkoitetaan sitä yksittäistä työ-, virka- tai muuta vastaavaa palvelussuhdetta, josta henkilö saa pääasiallisen toimeentulonsa. Opintovapaalla olevan katsottaisiin yleensä olleen päätoimisessa palvelussuhteessa, eikä tätä edellytystä tarvitsisi rahaston päätöksenteossa selvittää tarkemmin. Jos kysymyksessä on muu työnantajan kanssa sovitun työstä vapautus koulutuksen perusteella, ei päätoimisena palvelussuhteena tavallisesti voitaisi pitää sellaista työskentelyä, jossa viikoittainen tuntimäärä olisi keskimäärin vähemmän kuin 16 työtuntia. Joillain aloilla, kuten opetuslalla, päätoimisuuteen riittää pienempikin työtunti-

määrä. Päätoimisena voidaan yleensä pitää työtä, josta henkilö saa enimmän osan ansiotuloistaan tai jossa työpanos muodostaa suurimman osan henkilön ansiotyöstä.

Henkilön tulisi olla opintovapaalaissa tarkoitettulla opintovapaalla tai vastaavalla työnantajan kanssa muuten sovitulla vapaalla koulutuksen perusteella. Oikeus koulutuksen aikaiseen vapaaseen määräytyy viime kädessä opintovapaalain perusteella. Myös työsuhteeseen liittyvät oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät opintovapaalain mukaisesti, ellei asiasta muuta sovi. Opintovapaalla tarkoitetaan opintovapaalaissa aikaa, joksi työnantaja on vapauttanut työntekijän palvelussuhteeseensa kuuluvien tehtävien suorittamisesta koulutusta varten. Opintovapaaksi ei lueta aikaa, jona työntekijä opiskelee työnantajan määräyksestä.

Opintovapaalain 4 §:n mukaan opintovapaaseen on oikeus henkilöllä, jonka päätoiminen palvelussuhde samaan työnantajaan on yhdessä tai useammassa jaksossa kestänyt yhteensä vähintään vuoden. Vapaan myöntäminen edellyttää opiskelua julkisen valtion alaisessa koulutuksessa tai ammattiyhdistyskoulutuksessa siten kuin valtakunnallisten työmarkkinajärjestöjen välisessä työehto- tai virkaehtosopimuksessa erikseen sovitaan. Jos työnantajalle aiheutuisi haetun vapaan myöntämisestä tuntuvaa haittaa, on hänellä rajoitetuin edellytyksin oikeus siirtää opintovapaan alkamisaikaa tai myöntää opintovapaa vain osalle opintovapaan hakijoista. Työntekijällä on puolestaan oikeus siirtää yli viideksi päiväksi myönnetyn opintovapaan käyttöä, mikäli siitä ei aiheudu työnantajalle tuntuvaa haittaa, ja toisaalta keskeyttää yli 50 työpäiväksi myönnetty opintovapaa ja palata työhön. Työntekijää ei saa irtisanoa eikä työsuopimusta voida purkaa opintovapaan takia.

Opintovapaan aika katsotaan opintovapaalain 6 §:n mukaan palvelussuhteen perusteella määräytyviä, muita kuin lakisääteisiä taloudellisia etuuksia määrättäessä työssäoloajan veroiseksi siltä osin kuin siitä on työehto- tai virkaehtosopimuksin sovittu. Vuosilomalain (272/1973) 3 §:n 5 momentin 11 a kohdan mukaan työssäolopäivien veroisina pidetään vuosiloman määräytymisen kannalta myös niitä työpäiviä, jona työntekijä työsuhteen kestäessä on ollut estynyt työtä suo-

rittamasta, kuitenkin enintään 30 päivää lomanmääräytymisvuoden ajalta, jos työntekijä on välittömästi opintovapaan jälkeen palannut työnantajan hänelle osoittamaan työhön. Opintovapaalain ajalta karttuu eläkettä, jos henkilö saa koulutuksen ajalta työeläkelisään oikeuttavaa ammattikoulutusrahaa.

Opintovapaa-asetuksen (864/1979) 7 §:n 1 momentin mukaan työnantajan tulee ilmoittaa hakemusta koskevasta ratkaisustaan kirjallisesti vähintään 15 päivää ennen koulutuksen tai opiskelun alkamista.

Käytännössä työnantajan ja työntekijän välinen menettely yksityisellä sektorilla on useimmiten joustavaa ja opintovapaalain säännöksistä riippumatonta. Koulutukseen käytettävästä vapaasta voidaan osapuolten välillä vapaasti sopia. Näin ollen ehdotetaan, että etuuteen olisi oikeus myös opintovapaata vastaavalla työnantajan kanssa muuten sovitulla tavalla koulutuksen perusteella tehtävistään vapautetulla työntekijällä. Edellytyksenä kuitenkin on, että vapaa perustuu koulutukseen tai vapaa on sovittu käytettäväksi koulutukseen. Siten muihin tarkoituksiin kuten esimerkiksi yksityisasioiden hoitamiseksi sovitujen virkavapauksien aika tai hoitovapaalla oloaika ei ole lainkohdassa tarkoitettua työstä poissaoloa.

Yrittäjällä puolestaan olisi oikeus aikuis-koulutustukeen, jos hän on ennen koulutusta toiminut vähintään vuoden lakiehdotuksen 3 §:ssä tarkoitettuna yrittäjänä. Edellytyksenä olisi siten myös, että henkilö on eläkevakuutettu yrittäjänä. Tuki on tarkoitettu työssä oleville henkilöille, joten tarkoituksena ei ole edellyttää, että yrittäjä lopettaisi yritystoimintaansa. Yrittäjän tulee kuitenkin omalta osaltaan keskeyttää työntekonsa tai vähentää työtekoa siten, että hänen yritystulonsa jää pykälässä edellytetyn ansionmenetyksen mukaisesti vähäiseksi. Yritystoiminnan keskeyttäminen opintojen ajalle ei ole palvelussuhteeseen verrattavilla tavoin todettavissa muutoin kuin tulojen vähenemisen kautta 10 §:ssä määriteltyä vastaavasti. Tulojen vähennys on osoitettavissa esimerkiksi välitilinpäätöksellä, eläkevakuutuksen muutostodistuksella tai kirjanpitäjän todistuksella.

9 §. *Yhdenjaksoisen opintovapaan ansionmenetys.* Pykälässä säädettäisiin tilanteesta, jossa työstä koulutukseen lähtevä henkilö on

koulutuksessa yhdenjaksoisesti vähintään kahden kuukauden ajan eikä saa koulutusaikaan työnantajaltaan palkkaa. Yhdenjaksoinen opintovapaalla tapahtuva päätoiminen opiskelu olisi aikuiskoulutustuen pääasiallinen koulutusmuoto, jossa työstä poissaolon ja ansionmenetyksen toteaminen ja osoittaminen on yleensä ongelmaton. Tuen myöntämisen esteenä ei tällöin olisi työssäoloajan kohtuullisten luontaisetujen saamisen jatkuminen koulutusajana. Myöskään työnantajan kustantama koulutus tai koulutukseen tai sen järjestämiseen myöntämät avustukset ja stipendit eivät estäisi tuen maksamista.

Jos henkilö on yhdenjaksoisesti koulutuksessa, mutta saa tukikauden aikana uutta tai lisättyä luontaisetua tai aikuiskoulutustukikaudella tehdystä työstä palkkaa päätoimestaan tai muuta satunnaista ansiotuloa tai sivutuloa, määräytyisi oikeus etuuteen 2 momentin mukaisesti. Ehdotuksen mukaan etuutta ei maksettaisi sellaiselta tukikuukaudelta, jona tehdystä työstä hakija on saanut satunnaista tuloa päätoimesta tai muuta edellä tarkoitettua ansiotuloa yhteensä enemmän kuin kolme neljäsosaa etuuden kuukausimäärästä. Huomioon otettaisiin vain tukikaudella tehdystä työstä ansaittu tulo sen maksamisajankohdasta riippumatta. Etuuden kuukausimäärällä tarkoitetaan etuuden yhteismäärää, johon henkilö olisi ilman opiskeluaikaista työssäolo ollut tukikuukaudelta oikeutettu. Henkilöllä olisi velvollisuus ilmoittaa tulojen muutoksesta rahastolle siten kuin 27 §:ssä säädetään.

10 §. *Jaksottaisen opintovapaan ansionmenetys.* Tarkoituksena on, että aikuiskoulutustukijärjestelmää voitaisiin käyttää mahdollisimman joustavasti myös erilaisessa monimuoto-opiskelussa, jossa työssäolo sekä koulutuksen etä- ja lähiopetusjaksot vuorottelisivat. Tuen myöntämisen edellytyksenä olisi tällöin, että työstä poissaolo koulutuksen johdosta kestäisi yhteensä vähintään kaksi kuukautta. Tällaisessa tilanteessa ansionmenetystä arvioitaisiin pidemmän aikavälin ansioiden perusteella.

Ehdotuksen mukaan ansionmenetys määriteltäisiin vähintään kolmen kuukauden tarkastelujaksoissa, jolloin tuen maksamisen edellytyksenä olisi, että koulutuksessa olevalla olisi vähintään kolmanneksen ansiotuo-

lojen alentuminen kolmen kuukauden tarkastelujakson aikana. Mainittu alentuminen ilmaisee tulojen vähentymisminimin ja suhdeluvun vertailua varten, eikä tarkoituksena ole edellyttää tarkastelujaksolle kiinteää pituutta. Esimerkiksi yhdeksän kuukauden pituisen koulutuksen ansionmenetystä voitaisiin tarkastella joko yhtenä yhdeksän kuukauden jaksona, jolloin edellytetään ansionmenetystä vähintään 3 kuukauden palkkaa vastaavasti, tai sitten erillisinä kuuden ja kolmen kuukauden tarkastelujaksoina. Vertailu tehtäisiin etuuden perusteena olevaan vakiintuneeseen palkkaan, jonka määrittämisestä säädetään 12 §:n 3 momentissa. Tarkastelujakso alkaisi koulutuksen alkamisesta ja myöhempien tarkastelujaksojen osalta edellisen tarkastelujakson päättymisestä.

Muilla kuin ansiotuloilla ei olisi vaikutusta tukeen, ellei kysymyksessä ole 11 §:ssä tarkoitettu etuuden maksamisen estävä sosiaalietuus.

11 §. *Aikuiskoulutustuen saamisen rajoitukset.* Aikuiskoulutustuen tarkoituksena on korvata opiskelijan ansionmenetystä opiskeluaikana. Etuutta ei siten myönnettäisi henkilölle, jonka toimeentulo on opintojen aikana turvattu jollakin muulla tavoin. Näin ollen toimeentulon turvaaviksi mitoitettuja etuuksia saavilla opiskelijoilla ei olisi oikeutta aikuiskoulutustukeen. Samoin tukioikeuden ulkopuolelle jäisivät myös sellaiset tilanteet, joissa opiskelija ei voi harjoittaa päätoimisia opintoja. Tällaisia tilanteita olisivat varusmies- tai siviilipalveluksen suorittaminen ja vapausrangaistuksen suorittaminen silloin, kun henkilö opiskelee rangaistuslaitoksessa. Opintotukea eli opintorahaa tai aikuisopintorahaa saavalla henkilöllä samoin kuin työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen osallistuvalla henkilöllä ei olisi aikuiskoulutustuki-oikeutta. Myöskään työkyvyttömyyden perusteella päätoimiseen opiskeluun kykenemättömällä henkilöllä ei olisi tukioikeutta kuten ei työttömyyden perusteella maksettavia etuuksia saavalla henkilöllä. Tukioikeutta ei myöskään olisi osa-aikalisää saavalla henkilöllä. Tuen maksamisen estävien etuuksien ja olosuhteiden luettelo vastaa opintotukilaisissa olevaa luetteloa lukuun ottamatta 14–18 kohtaa.

12 §. *Aikuiskoulutustuen määrä.* Tuki

muodostuisi valtion maksamasta perusosasta ja työttömyysvakuutusmaksuilla rahoitettavasta ansioon suhteutetusta ansio-osasta.

Aikuiskoulutustuen perusosan suuruus olisi 440 euroa (noin 2 600 markkaa) kuukaudessa. Tämän lisäksi palkansaajalle maksettavan ansio-osan suuruus olisi 20 prosenttia henkilön 3 momentin perusteella määräytyvistä kuukausituloista 2 700 euroon (noin 16 000 markkaan) saakka ja sen ylittävältä osalta 15 prosenttia. Tämä merkitsee 1 000 euron (noin 6 000 markan) kuukausipalkalla 640 euron (noin 3 800 markan) tukea kuukaudessa, 2 000 euron (noin 11 900 markan) kuukausipalkalla 840 euron (noin 5 000 markan) tukea kuukaudessa ja 3 000 euron (noin 17 800 markan) kuukausipalkalla 1 025 euron (noin 6 100 markan) tukea kuukaudessa. Verollinen aikuiskoulutustuki olisi siten tulotasosta riippuen joko hieman tai selvästi suurempi kuin opintotukilaisissa tarkoitettu veronalainen aikuisopintoraha ja koulutus- ja erorahaston maksama veroton ammattikoulutusraha yhteensä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin etuuden ansio-osan laskemisen perusteena käytettävästä palkasta. Palkka laskettaisiin koulutusta edeltäneen työ-, virka- tai muun palvelussuhteen vakiintuneista ansioista yhteensä vuoden ajalta, joka aika voi koostua useasta erillisestä jaksosta, jos henkilö on ollut pois työstä esimerkiksi perhevapaiden, opiskelun, sairauden, laitoshoidon tai muun vastaavan syyn vuoksi. Myös työttömyysjaksot määräämättömien työsuhteiden välillä rinnastettaisiin edellä mainittuihin syihin. Näistä syistä ja siitä kuinka pitkältä ajanjaksolta enintään tuloja voitaisiin ottaa huomioon säädettäisiin 3 momentin mukaisesti tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Määritelmä vastaisi pitkälle ansioon suhteutetussa työttömyysturvassa sovellettua päivärahan perusteena olevan palkan määrittelyä.

Vuoden ajanjakso laskettaisiin tukikautta edeltäneen kalenterikuukauden alusta taaksepäin, jolloin edellä mainittujen syiden perusteella tapahtuneet työstä poissaolot jätettäisiin ottamatta huomioon. Palkan määrittämiseksi henkilön tulee toimittaa rahastolle viimeisen työnantajan antama palkkatodistus edellä tarkoitetuista yhteensä vuoden ajanjakson ansioista

Palkka osoitettaisiin viimeisen työnantajan antamalla palkkatodistuksella siten, että työnantaja ilmoittaisi kuluvan vuoden ansiot sekä edeltäneen vuoden tai tarvittaessa useamman edeltävän vuoden ansiot vakiomuotoisella todistuksella. Aikuiskoulutustuen ansio-osan määrittämisen perusteena käytettävä palkka laskettaisiin näistä todistuksista lisäämällä kuluvan vuoden ansioihin edeltävän vuoden ansioista lasketun keskimääräisen kuukausipalkan määrä niin monelta kuukaudelta, että laskentakuukausien määrä kuluvalta ja edeltäneeltä vuodelta on yhteensä kaksitoista. Jos henkilö on edellä todetuista syistä ollut työsuhteen kestäessä välillä pois työstä pidemmän aikaa, otettaisiin vastaavalla periaatteella tarvittaessa huomioon ansioita useammalta vuodelta.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädettäisiin tarkemmin ansio-osan perusteena olevan palkan määrittämisestä.

Aikuiskoulutustukea haetaan aina tiettyyn koulutuskokonaisuuteen, josta rahasto antaa päätöksen. Näin menetellään myös niissä tilanteissa, joissa koulutus muodostuu useammasta jakosta ja tilanteissa, joissa tukea haetaan vasta jälkikäteen. Siten myös aikuiskoulutustuen suuruutta koskeva ratkaisu olisi koko hakemuksen mukaista koulutuskokonaisuutta koskeva. Näin ollen ansio-osan laskeamisen perusteena käytettävää palkkaa ei määriteltäisi uudelleen, vaikka henkilö tuettuun koulutuskokonaisuuteen kuuluvien koulutusjaksojen välillä olisi työssä yli vuoden ajan. Kun tukea haetaan uuteen koulutuskokonaisuuteen ja sen johdosta annetaan uusi myöntöpäätös, on myös ansio-osan perusteena oleva palkka määriteltävä 3 momentin mukaisesti uudelleen.

13 §. *Opintolainan valtioneuvoston tuki.* Aikuiskoulutustukea saavalla henkilöllä olisi oikeus saada opintolainan valtioneuvoston tuki, jos opintotukilain edellytykset tukituksen myöntämiselle täyttyvät. Siten esimerkiksi koulutuksen tulee olla vähintään kaksi kuukautta kestävä, yhdenjaksoista ja päätoimista. Myös muiden opintotukilajeissa valtioneuvostolle säädettyjen edellytysten tulee täytyä. Tämän seurauksena on mahdollista, että aikuiskoulutustukea oikeutettu henkilö ei ole oikeutettu opintolainan valtioneuvoston tukiin. Kahta kuukautta lyhyempään koulutukseen osallistuvan

ei voida kuitenkaan katsoa tarvitsevan opintolainan valtioneuvoston tukiin.

Opintolainan valtioneuvoston tuki on säädetty lähinnä opintotukilain 15 ja 16 §:ssä, joihin 2. lakiehdotuksessa ehdotetaan tehtäväksi tekniset muutokset, sekä 6 luvussa. Opintotukilain 15 §:stä tulisi aikuiskoulutustuen kannalta käytännössä sovellettavaksi sen 1 momentti, jonka mukaan opintolainan valtioneuvoston tuki olisi oikeutettu myös aikuiskoulutustukea saava opiskelija, sekä 4 momentti, jonka mukaan valtioneuvoston tuki ei myönnetä henkilölle, joka on suorittamassa vapausrangaistusta tai jonka aiempi opintolainan tuki on takausvastuun perusteella kansaneläkelaitoksen perittävänä. Opintotukilain 16 §:n mukaan valtioneuvoston tuki olisi aikuiskoulutustukea saavalla 1 800 markkaa tukikuukautta kohden, mikä on sama määrä kuin aikuisopintorahaa saavilla opiskelijoilla. Opintotukilain 6 luvussa säädetään valtioneuvoston tukiin voimassaolosta ja sisällöstä sekä tukituksen vanhentumisesta, lainan takaisinmaksun vaatimisesta, takaussaatavan takaisin perimisestä, maksuvapautuksen myöntämisestä ja takaussaatavasta perittävästä korosta.

Aikuiskoulutukseen liittyvän, opintolainan valtioneuvoston tukijärjestelmästä erillisen, mutta kuitenkin käytännössä samansisältöisen toisen opintolainan valtioneuvoston tukijärjestelmän luominen ei olisi perusteltua.

14 §. *Tukikauden kesto.* Aikuiskoulutustuki olisi kestoltaan työhistoriasidonnainen. Koska etuuden ansio-osa rahoitettaisiin työttömyysvakuutusmaksuilla, olisi tukikauden enimmäiskesto sidottu työssäolokuukausiin. Kukin työssäolokuukausi kartuttaisi etuuteen oikeuttavaa aikaa 0,8 päivällä. Vajaat työssäolokuukaudet pyöristettäisiin lähimpään täyteen kuukauteen ja vastaavasti tukikauteen oikeuttava aika lähimpään täyteen päivään. Myös 7 §:n 3 momentin mukaiset rinnastettavat ajat otettaisiin huomioon ja tukikausi karttuisi koko työuran perusteella vanhuuseläkeikäen saakka.

Kun tukikausi karttuu päivissä, katsottaisiin yhteen tukikuukauteen sisältyvän 21,5 päivää. Siten tukikausi olisi esimerkiksi 10 vuoden työskentelyn jälkeen 96 koulutuspäivää eli noin neljä ja puoli kuukautta. Koko työuran perusteella olisi käytännössä enim-

millään mahdollisuus noin vuoden ja kahdeksan kuukauden tukikauteen.

Jos etuutta voitaisiin käyttää vain karttuneen oikeuden verran, kohdentuisi pääosa tuetusta opiskelusta työuran loppuvaiheeseen. Jotta vähänkään pitempiaikaisempi opiskelu olisi mahdollista jo aiemmin, tulisi oikeutta voida käyttää jo etukäteen. Ehdotuksen mukaan etukäteinen tukioikeuden käyttö vastaisi enintään jäljellä olevan työuran odotetta 60 vuoden täyttämiseen saakka. Kuitenkin myös 60 vuoden täyttämisen jälkeinen työskentely kartuttaisi tukioikeutta. Keskimääräinen ikä, jolloin siirrytään työmarkkinoilta eläkkeelle, on tällä hetkellä noin 59 vuotta. Aikuiskoulutustuen etukäteistä käyttöoikeutta ei näin ollen ole tarkoituksenmukaista ulottaa koskemaan viimeisiä vuosia ennen vanhuuseläkettä, koska se vaikuttaisi lähes säännönmukaisesti etuusoikeutensa täysimääräisesti käyttäneiden osalta takaisinmaksuun, josta säädetään 15 §:ssä.

Tukioikeuden etukäteiskäytön edellytyksenä olisi, että henkilöllä olisi tukikauden alkaessa 7 §:ssä tarkoitettua työskentelyä vähintään kymmenen vuotta. Etukäteiskäytön edellytyksenä olevassa kymmenen vuoden työhistoriassa ei voitaisi ottaa huomioon lakiehdotuksen 7 §:n 3 momentissa tarkoitettuja rinnasteisia aikoja.

Jos henkilö ei työuransa aikana käytä oikeuttaan aikuiskoulutustukeen, ei tätä hyvitetä maksettavassa eläkkeessä tai muutoin.

15 §. *Etuudensaajan oma rahoitusosuus eräissä tapauksissa.* Pykälässä säädettäisiin etukäteen käytetyn tukiajan niin sanotun tilimallin toteuttamisen tekniikasta. Ansaintaperiaatteen mukaisesti 14 §:n 2 momentin mukainen etukäteiskäyttö olisi eräänlainen laina, joka työuran jatkuessa maksettaisiin takaisin jatkamalla maksujen suoritusta vastaisen työuran aikana. Jos työura ja muu ansainta-aika jää tätä etukäteiskäytön perusteena ollutta laskennallista työaikaa lyhyemmäksi, otettaisiin työntekijämaksuina suoritamatta jäävä etuudensaajan oma maksumuus huomioon pykälässä ehdotetulla tavalla takaisinmaksuna.

Ehdotuksen mukaan rahasto perisi aikuiskoulutustuen saaneelta hänen omaa rahoitusosuuttaan vastaavana määränä kolmasosan aikuiskoulutustuen ansio-osista siltä ajalta,

jota tukikauden jälkeinen toteutunut aikuis-koulutustuen ansainta-aika ei kata. Tukikauden jälkeisenä ansainta-aikana otettaisiin huomioon sekä 7 §:n 1 että 3 momentin mukainen ansainta-aika. Poiketen siitä, mitä 7 §:n 3 momentissa säädetään, rinnastettava aika otettaisiin huomioon täysimääräisenä. Edellä esitetyn mukaisesti vertailussa käytettävään ansainta-aikaan luettaisiin siis äitiys-, isyys-, vanhempainrahakaudet ja erityisäitiysrahakaudet, hoitovapaa-aika sekä kaudet, joilta henkilö on saanut työkyvyttömyyseläkettä, kuntoutustukea, yksilöllistä varhaiseläkettä tai tapaturmaeläkettä.

Lisäksi ehdotetaan, että 2 momentissa tarkoitettuun vertailussa käytettävään ansainta-aikaan luettaisiin myös aika, jolta henkilö on saanut työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesääntö- tai eläkesääntöjen tai kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella. Näiden lisäksi ansainta-aikaan luettaisiin sairausvakuutuslain 27 §:ssä tarkoitettu ensisijaisuusaika, jolta on maksettu sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa.

Hakijan oma rahoitusosuus aikuiskoulutustuesta määräytyisi rahoitusta koskevan 30 §:n perusteella. Tuen perusosa rahoitetaan valtion varoista ja ansio-osa palkkaperusteisilla maksuilla, jotka kerätään työttömyysvakuutusrahastoon. Työttömyysvakuutusrahaston menot rahoitetaan työnantajan ja palkansaajan työttömyysvakuutusmaksuilla. Näiden maksujen suhde vaihtelee jonkin verran kokonaismaksun tasosta riippuen. Jotta säännös olisi myös pidemmällä aikavälillä mahdollisimman selkeä, pykälässä ehdotetaan, että tuen saajan omana rahoitusosuutena olisi pidettävä kolmasosaa ansio-osasta.

Jos aikuiskoulutustuki on myönnetty siten, että siinä on otettu huomioon 14 §:n 2 momentin mukainen etukäteiskäyttö, rahaston olisi selvitettävä tilimallin mukaisen omaa rahoitusosuutta koskevan perinnän edellytykset siinä vaiheessa, kun tuensaajalla on oikeus lakisääteiseen vanhuuseläkkeeseen iän perusteella. Tiedon vanhuuseläkkeestä ja sen perusteista rahasto saisi eläketurvakeskukselta. Eläkevakuutetun ansainta-ajan ra-

hasto selvittäisi tuensaajalle myönnetyn vanhuuseläkkeen perusteista, mutta muusta rinnastettavasta ansainta-ajasta tuensaajan olisi itse esitettävä rahaston kehotuksesta riittävän luotettava selvitys. Maksuosuuden periminen edellytysten täytyessä olisi pääsääntö, mutta rahasto voisi kuitenkin luopua perinnästä, jos luopuminen arvioidaan kohtuulliseksi hakijan taloudelliset olosuhteet huomioon ottaen. Luopumista harkittaessa selvityksenä käytettäisiin kunnan sosiaalitoimen todistusta hakijan toimeentulosta. Perinnästä voitaisiin luopua myös, jos perittävä määrä on vähäinen. Perittävä määrä voitaisiin maksaa takaisin vähittäin rahaston kanssa sovitun maksuohjelman mukaisesti. Rahaston päätökseen, joka koskee etuudensaajan oman rahoitusosuuden perintää, olisi oikeus hakea muutosta 22 §:n mukaisesti.

16 §. *Etuuden hakeminen ja myöntäminen.* Aikuiskoulutustukea haettaisiin koulutus- ja erorahastolta ja valtiontakausta kansaneläkelaitokselta tarkoitusta varten vahvistetuilla lomakkeilla. Etuuden myöntämistä koskeva päätös olisi haettavissa jo ennen koulutuksen aloittamista kun hakija on hyväksytty koulutukseen. Rahastolla olisi tekninen yhteys eläketurvakeskukseen tuen myöntämisen kannalta tarpeellisten tietojen selvittämistä varten. Henkilön tulisi lisäksi tarvittaessa liittää hakemukseensa eläketurvakeskuksen, valtiokonttorin tai Kuntien eläkevakuutuksen rekisteriote tai muu selvitys työhistoriaedellytyksen täyttymisestä sekä ilmoitus hyväksymisestä koulutukseen.

Aikuiskoulutustukea ja opintolainan valtiontakausta voitaisiin hakea samalla kertaa. Valtiontakauksen osalta rahasto tai halutesaan hakija itse toimittaisi hakemuslomakkeen ja aikuiskoulutustukipäätöksen kansaneläkelaitokselle. Hakumenettelyssä olisi siten niin sanottu yhden luokun periaate kaksiosaisesta päätöksentekomenettelystä huolimatta. Valtiontakausta ei opintotukilain 23 §:n mukaan voida myöntää kuin sen kuukauden alusta lukien, jona hakemus on jätetty.

17 §. *Etua koskeva päätös.* Hakijalle tulisi antaa etuuden myöntämisestä, epäämistä, takaisinperinnästä ja oman rahoitusosuuden perimisestä kirjalliset päätökset. Tuen maksamisesta annettaisiin jälkikäteen erillinen valituksenalainen päätös vain niissä 10

§:ssä ja 19 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa, joissa etuuden myöntämisedellytysten olemassaolo on todettavissa vasta koulutuksen alettua.

18 § *Ennakkopäätös.* Jotta henkilö voisi tehdä koulutusta koskevat ratkaisunsa mahdollisimman tarkoin tiedoin myönnettävistä etuuksista, on tarkoituksenmukaista, että oikeudesta etuuteen ja tukikauden kestosta olisi mahdollista saada sitova ennakkopäätös jo ennen koulutuksen aloittamista. Ennakkopäätös annettaisiin henkilön pyynnöstä koulutuksen laatua ja kestoja sekä henkilön työhistoriaa koskevien tietojen perusteella henkilön esittämä muu selvitys huomioon ottaen. Myöhemmin henkilön jäätyä opintovapaalle ja täyttäessä edelleen etuuden myöntämisedellytykset hänelle annettaisiin hakemuksen perusteella varsinainen 17 §:ssä mainittu etuuden myöntämistä koskeva päätös. Ennakkopäätöksen saamisen jälkeen henkilön olisi ilmoitettava mahdollisista koulutusaikaisista tuloistaan tai muista olosuhdemuutoksistaan viipymättä rahastolle. Varsinainen 17 §:n mukainen myöntö- tai epäyspäätös annettaisiin vasta hakemuksen perusteella.

19 §. *Aikuiskoulutustuen maksaminen.* Pykälän 1 momentin mukaan henkilölle voitaisiin tuen hakemisen ja tuen myöntämistä koskevan päätöksen perusteella maksaa aikuiskoulutustukea ilman jälkikäteen tehtyä maksamista koskevaa hakemusta. Edellytyksenä kuitenkin olisi, että henkilö on ollut yhdenjaksoisesti poissa työstä ja että hänelle ei ole maksettu mainitulta ajalta palkkaa. Vaikka etuuden maksamista ei tarvitsisi enää erikseen hakea, tulisi henkilön kuitenkin antaa rahastolle tuen myöntämiseksi tarpeellinen selvitys 8 §:ssä tarkoitettusta työsuhteesta ja opintovapaasta tai muusta palkattomasta vapaasta koulutuksen perusteella.

Ellei henkilön opiskeluun perustuva poisolo ole yhdenjaksoista tai kokonaan palkatonta, tulisi hänen hakea aikuiskoulutustuen maksamista jälkikäteen. Tällaisessa 10 §:ssä tarkoitettussa tilanteessa tuen maksamisen edellytysten olemassaolo on vasta jälkikäteen todettavissa. Hakemukseen tulisi tällöin liittää selvitys 8 §:ssä tarkoitettusta työsuhteesta, opintovapaasta tai muusta palkattomasta vapaasta koulutuksen perusteella sekä lisäksi

tiedot 10 §:ssä tarkoitetusta ansionmenetyksestä. Hakemuksen perusteella annettaisiin valituskelpoinen päätös aikuiskoulutustuen maksamisesta.

Yhdenjaksoisessa koulutuksessa tukena maksetaan 12 §:n mukainen määrä kuukaudessa. Jos viimeinen tukikuukausi jää vajaaksi tai tukea maksetaan 10 §:ssä tarkoitetun jaksotetun koulutuksen vuoksi muutoin vajailta kuukausilta, tuki maksetaan koulutuksen ajalta enintään viideltä päivältä kalenteriviikossa. Kuukauteen katsotaan kuuluvan keskimäärin 21,5 tukipäivää.

Etuus maksettaisiin hakijan pankkitilille. Jos etuuden maksaminen tilille ei ole mahdollista esimerkiksi tilin puutteen vuoksi, voitaisiin se maksaa muullakin tavoin.

20 § *Aikuiskoulutustuen maksamisen lakkauttaminen ja keskeyttäminen.* Maksaminen lakkautettaisiin siitä päivästä lähtien, jona koulutus syystä tai toisesta päättyy suunniteltua aiemmin. Tuen maksaminen keskeytettäisiin, jos rahaston saaman selvityksen mukaan henkilön tulot ylittävät 9 §:n 2 momentissa mainitun määrän. Ilmeisten takaisinperintätilanteiden välttämiseksi koulutus- ja erorahastolla olisi oikeus keskeyttää maksatus, jos on muutoin perusteltua aihetta olettaa, että maksaminen olisi lakkautettava tai keskeytettävä, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun olosuhteet ovat muuttuneet eikä henkilö ole täyttänyt 27 §:ssä säädettyä ilmoitusvelvollisuuttaan. Rahasto tiedustelisi säännöllisesti oppilaitoksilta opintojen jatkumisesta tai mahdollisesta keskeyttämisestä. Etuuden maksamista tulisi jatkaa heti kun keskeytykselle ei olisi enää perusteita. Ehdotetun järjestelmän niin sanotun tilimallin perusteella henkilö itsekin saattaa katsoa kannattavaksi keskeyttää tuen käyttämisen, jolloin maksatus on hänen pyynnöstään keskeytettävä.

21 §. *Takaisinperintä.* Pääsääntönä olisi, että aiheetta tai liian suurena maksettu etuus on perittävä takaisin. Ehdotus vastaa muussa sosiaalivakuutuksessa noudatettua periaatetta. Vastaavasti voitaisiin takaisinperinnästä luopua, jos se saajan taloudelliset olosuhteet ja liikamaksuun johtaneet syyt huomioon ottaen harkitaan kohtuulliseksi. Kohtuuharkinta olisi siis lähtökohtaisesti, kuten muussakin

sosiaalivakuutuksessa, taloudellista kohtuuharkintaa. Yleisten periaatteiden mukaisesti luopuminen ei olisi mahdollista, jos aiheeton maksaminen on johtunut hakijan vilpillisestä menettelystä tai törkeästä tuottamuksesta.

22 §. *Muutoksenhaku.* Sosiaalivakuutuksen muutoksenhakumenettely on eri etuuslajien osalta yhtenäistetty, jota vastaavasti ehdotetaan järjestettäväksi myös aikuiskoulutustukea koskeva muutoksenhaku. Muutoksenhakumahdollisuus koskisi vain aikuiskoulutustukea koskevaa päätöstä.

Myös 15 §:n nojalla annettuun opiskelijan oman rahoitusosuuden perimistä koskevaan päätökseen voisi hakea muutosta. Aikuiskoulutustukeen liittyvän opintolainan valtioneukauksen osalta ei sen sijaan olisi mahdollisuutta hakea erikseen muutosta.

Ensimmäiseksi valitusasteeksi ehdotetaan työttömyysturvalautakuntaa, jolta rahaston muihinkin etuuspäätöksiin haetaan muutosta. Lautakunnan päätökseen voisi hakea muutosta vakuutusosikeudelta, joka on sosiaalivakuutusasioissa ylin muutoksenhakuaste.

23 §. *Itseoikaisu.* Sosiaalivakuutuksen muutoksenhaussa noudatetaan itseoikaisumenettelyä. Pykäläehdotus on samansisältöinen kuin muut vastaavat voimassa olevat säännökset.

24 §. *Valituksen myöhästyminen.* Pykälä vastaa muussa muutoksenhaussa yleisesti säädettyä menettelyä

25 §. *Päätöksen poistaminen.* Pykälään sisältyy tavanomainen lainvoimaisen päätöksen poistamista koskeva säännös. Poistoa haettaisiin vakuutusosikeudelta.

26 §. *Virheen korjaaminen.* Pykälässä on hallintomenettelylain (598/1982) säännöksiä vastaava asia- tai kirjoitusvirheen korjaamista koskeva säännös. Sen lisäksi 1 momentissa säädetäisiin muuta muutoksenhakumenettelyä vastaavasti rahaston mahdollisuudesta asianomaisen suostumuksella korjata virheelinen päätöksensä.

27 §. *Opiskelijan velvollisuudet ja tietojenanto.* Pykälässä säädetään opiskelijan tietojenantamisvelvollisuudesta. Jos opiskelijan olosuhteissa tapahtuu sellaisia muutoksia, joilla on vaikutusta etuuteen, on opiskelijan ilmoitettava näistä viipymättä etuuden myöntäjälle. Tällaisia muutoksia ovat esimerkiksi opiskelun lakkaaminen tai keskeytyminen,

aikuiskoulutustukeen vaikuttavien ansiotulojen muutos tai tuen estävän sosiaalietuuden saaminen.

28 §. *Oikeus tietojen saamiseen ja luovuttamiseen.* Pykälässä säädetään rahaston ja muutoksenhakuelinten oikeudesta saada tietoja, joita ne tarvitsevat asian ratkaisemisessa ja muussa lain mukaisen tehtävän täytäntöpanossa.

29 §. *Salassapito.* Rahastolla ja muutoksenhakuelimillä olisi oikeus saada tarvitsemansa tiedot salassapitosäännösten estämättä. Tiedot voitaisiin saada ja luovuttaa myös teknisen käyttöyhteyden avulla pykälässä säädetyillä edellytyksillä. Pykälän 3 momentin mukaan tietojen saamiseen sovellettaisiin toissijaisesti viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) ja henkilötietolain (523/1999) säännöksiä. Salassapitovelvollisuudesta ja sen rikkomisen seuraamuksesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 22, 23 ja 35 §:ssä.

30 §. *Rahoitus.* Aikuiskoulutustuen perusosa, 440 euroa tukikuukaudelta, maksettaisiin valtion varoista valtion talousarvion sosiaali- ja terveysministeriön momentilta. Ansio-osa rahoitettaisiin pakollisilla palkkaperusteisilla työttömyysvakuutusmaksuilla, jotka kerätään työttömyysvakuutusrahastoon.

31 §. *Etuuden korottaminen.* Pykälä sisältää valtuutussäännöksen tarkistaa etuuden tasoa valtioneuvoston asetuksella.

32 §. *Tarkemmat säännökset.* Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin muun muassa aikuiskoulutustukeen oikeuttavasta koulutuksesta, aikuiskoulutustuen hakemiseen, myöntämiseen ja maksamiseen liittyvistä seikoista sekä tuen rahoituksen teknisestä järjestämisestä.

33 §. *Voimaantulo.* Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001. Aikuiskoulutustukea maksettaisiin 1 päivästä elokuuta 2001 lukien riippumatta siitä, milloin koulutus on alkanut. Laki olisi voimassa, kun syyslukukaudella 2001 alkavaa koulutusta koskeva valintamenettely on käynnissä.

Esitykseen sisältyvän 2. lakiehdotuksen mukaisesti aikuisopintorahaa ei enää myönnettäisi 1 päivän elokuuta 2001 jälkeen, ellei kysymyksessä ole opiskelija, joka on aiemmin saanut aikuisopintorahaa samoihin opintoihin. Joka tapauksessa aikuiskoulutustukea ei

enää maksettaisi vuoden 2002 jälkeen. Opiskelijalla, joka on saanut aikuisopintorahaa, olisi mahdollisuus lain voimaantumisen jälkeen valitsemana ajankohtana siirtyä aikuiskoulutustuelle, jos tämän tuen myöntämisen edellytykset täyttyvät. Aiemmin maksetulla aikuisopintorahalla ei olisi vaikutusta esimerkiksi maksettavan aikuiskoulutustuen keston.

Lain 12 §:ssä tuen määrä on ilmaistu euroina. Koska tukea maksetaan jo 1 päivästä elokuuta 2001 alkaen, on voimaantulosäännöksen 2 momenttiin otettu säännös siitä, että tuki maksetaan vuoden 2001 loppuun saakka markkamääräisenä.

1.2. Opintotukilaki

6 §. *Opintotuen saamisen rajoitukset.* Pykälään sisältyvää opintotuen saamisen estäviä tekijöiden luetteloa täydennettäisiin aikuiskoulutustuella.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin aikuiskoulutustukea saavalle myönnettävästä opintolainan valtioneuvoston takauksesta. Edellytykset valtioneuvoston takauksen myöntämiselle olisivat ehdotuksen mukaan samat kuin yleensäkin opintolainan valtioneuvoston takauksessa. Sen mukaisesti edellytettäisiin, että aikuiskoulutustukea saavan tulisi harjoittaa päätoimisia opintoja, jotka kestävät yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta. Määrittelyn mukaan valtioneuvoston takauksen ulkopuolelle jäisivät joissakin tapauksissa aikuiskoulutustuesta annetun lain 10 §:ssä tarkoitettujen jaksottaisessa koulutuksessa olevat. Kun henkilöllä tällaisessa tilanteessa on jatkuvasti myös ansiotuloa työsuhteestaan, ei opintolainan valtioneuvoston takauksen tarvetta ole vastaavalla tavalla kuin yhdenjaksoisessa koulutuksessa olevilla.

12 §. *Aikuiskoulutustuen myöntäminen.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 momentti, jossa säädettäisiin aikuiskoulutustukea myöntämisen asteittaisesta lakkauttamisesta. Ehdotuksen mukaan aikuiskoulutustukea ei enää myönnettäisi 1 päivän elokuuta 2001 jälkeen, josta lukien omaehtoiseen ammatilliseen aikuiskoulutukseen olisi mahdollista saada aikuiskoulutustukea, ellei kysymyksessä ole opiskelija, joka on aiemmin saanut ai-

kuisopintorahaa samoihin opintoihin. Opintojen sisältöä arvioitaessa sovellettaisiin aikuisopintorahajärjestelmässä aikaisemmin vakiintuneita linjauksia.

Ehdotuksen mukaan aikuisopintorahaa ei enää maksettaisi vuoden 2002 jälkeen. Siten ehdotettujen lakien voimaantulon jälkeen vielä kevätlukukaudella 2001 aikuisopintorahapäätöksen saaneilla on mahdollisuus saada aikuisopintorahaa laissa säädetyn enimmäiskeston ajan.

15 §. *Opintolainan valtioneuvoston takaus.* Pykälään tehtäisiin aikuiskoulutustukea koskevasta ehdotuksesta johtuva täsmennys.

16 §. *Valtioneuvoston takaus.* Aikuisopintorahaa koskevan myönnettävän opintolainan valtioneuvoston takaus olisi ehdotuksen mukaan saman suuruinen kuin nykyisin aikuisopintorahaa koskeva myönnettävä valtioneuvoston takaus.

16 a §. *Opintolainan koron maksaminen valtion varoista.* Pykälään tehtäisiin aikuiskoulutustukea koskeva lisäys.

29 §. *Muutoksenhaku.* Aikuisopintorahaa koskevan liittyvän opintolainan valtioneuvoston takauksen muutoksenhakuoikeutta ehdotetaan rajoitettavaksi siten, ettei valtioneuvoston takauksen päätökseen voitaisi erikseen hakea muutosta niissä tilanteissa, joissa valtioneuvoston takauksen epäspäätös perustuu siihen, ettei henkilöllä ole oikeutta aikuiskoulutustukeen. Jos henkilölle rahaston päätöksestä tehdyn valituksen johdosta myönnetään aikuiskoulutustukea, kansaneläkelaitos ratkaisee valtioneuvoston takauksen koskevan asian uudelleen alkuperäisen hakemuksen perusteella.

1.3. Laki koulutus- ja erorahastosta

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 1 a §, jossa viitattaisiin aikuiskoulutustuesta annettuun lakiin.

1.4. Työntekijäin eläkelaki

Aikuiskoulutustukijalta karttuisi työeläke työeläkeläisen muodossa samalla tavoin kuin ammattikoulutusraha-aika nykyisin korottaa maksettavaa muuta eläkettä kuin osa-aikaeläkettä.

1.5. Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta

Lakiin lisättäisiin viittaukset aikuiskoulutustuesta ehdotettuun lakiin.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset aikuiskoulutustuen täytäntöönpanosta annettaisiin valtioneuvoston asetuksella, jolla säädettäisiin muun muassa aikuiskoulutustukeen oikeuttavasta koulutuksesta, aikuiskoulutustuen hakemiseen, myöntämiseen ja maksamiseen liittyvistä kysymyksistä sekä tuen rahoituksen teknisestä järjestämisestä. Valtioneuvoston asetuksella voidaan myös tarkistaa aikuiskoulutustuen euromäärää sekä perusosan että ansio-osan osalta. Aikuiskoulutustuen ansio-osan perusteena olevan palkan määrittämisestä säädettäisiin tarkemmin sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

3. Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivästä tammikuuta 2001. Aikuiskoulutustukea maksettaisiin lain edellytykset täyttävään koulutukseen sanotun vuoden syyslukukauden alusta eli 1 päivästä elokuuta 2001 lukien riippumatta siitä, milloin tämä koulutus on alkanut.

Tarkoituksena siis on, että laki olisi voimassa jo silloin, kun syyslukukaudella 2001 alkavan koulutuksen valintamenettely, muun muassa yhteishaku, on meneillään. Tällöin koulutukseen hakeutuvilla olisi mahdollisuus varmistaa mahdollinen oikeutensa aikuiskoulutustukeen ja tuen enimmäiskesto jo ennen koulutuksen alkamista. Järjestelmän mahdollisimman täysipainoiseen toteutukseen jo alusta lähtien pyritään myös tehokkaalla tiedotustoiminnalla.

Esitykseen sisältyvän 2. lakiehdotuksen mukaan aikuisopintorahaa ei enää myönnettäisi 1 päivästä elokuuta 2001 jälkeen, ellei kysymyksessä ole opiskelija, joka on aiemmin saanut aikuisopintorahaa samoihin opintoihin. Joka tapauksessa aikuisopintorahaa ei enää maksettaisi vuoden 2002 jälkeen.

Koulutus- ja erorahaston myöntämää am-

mattikoulutusrahaa maksetaan useissa tapauksissa samoihin opintoihin kuin aikuisopintorahaa. Koulutus- ja erorahaston säännöt, joihin sisältyvät tarkemmat määräykset ammattikoulutusrahasta, ovat sosiaali- ja terveysministeriön 11.7.2000 antamalla päätöksellä vahvistettu siten, että säännöt ovat voimassa ammattikoulutusrahan ja osittaisen ammattikoulutusrahan osalta 31.7.2001 saakka. Tarkoituksenmukaista on, että aikuisopintorahaa ja ammattikoulutusrahaa koskevat siirtymäsäännökset olisivat samansisältöiset, koska etuuksia myönnetään

koska etuuksia myönnetään usein samaan koulutukseen. Siten koulutus- ja erorahaston sääntöjen voimassa oloa on tältä osin tarpeen jatkaa vuoden 2002 loppuun. Osittaisen ammattikoulutusrahan osalta sääntökohtien voimassa olo päätetään vuorotteluvapaakeilusta tehtävän ratkaisun yhteydessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**aikuiskoulutustuesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Suomessa asuvien palkansaaajien ja yrittäjien ammattitaidon kehittämistä ja ylläpitoa koskevan koulutuksen ajalta myönnetään eläkevakuutettuun ansiotyöhön perustuvaa tukea siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Etuudet

Etuuksina myönnetään tässä laissa säädetyn edellytyksin aikuiskoulutustukea. Lisäksi voidaan myöntää opintotukilain (65/1994) mukainen opintolainan valtiontakaus.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) palkansaaajalla työsuhteessa, virkasuhteessa tai muussa vastaavassa palvelussuhteessa olevaa henkilöä;

2) yrittäjällä henkilöä, joka päätointaansa varten on yrittäjien eläkelain (468/1969) tai maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969) mukaisesti velvollinen ottamaan sanottujen lakien mukaisen vakuutuksen;

3) tukikaudella kuukauden ajanjaksoa, jonka ajalta henkilölle maksetaan aikuiskoulutustukea; sekä

4) tukikaudella aikuiskoulutustuella tuettava koulutusaikaa.

4 §

Toimeenpano

Yleinen suunnittelu, ohjaus ja kehittäminen kuuluvat aikuiskoulutustuen osalta sosiaali- ja terveysministeriölle ja koulutuksen osalta opetusministeriölle.

Aikuiskoulutustuen myöntämisestä ja maksamisesta sekä muusta toimeenpanosta vastaa koulutus- ja erorahastosta annetussa laissa (537/1990) tarkoitettu koulutus- ja erorahasto (*rahasto*), jonka toimintaa valvoo Vakuutusvalvontavirasto. Aikuiskoulutustuen saajalle myönnettävän opintolainan valtiontakaukseen liittyvät tehtävät hoitaa kansaneläkelaitos.

5 §

Aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytykset

Aikuiskoulutustuki myönnetään 6 §:ssä tarkoitettuun koulutukseen, jos henkilö täyttää 7 §:ssä säädetyn ansainta-aikaa koskevan edellytyksen ja henkilöllä on opiskelun johdosta tapahtuneen 8 §:n mukaisen työstä poissaolon vuoksi ansionmenetystä siten kuin 9 tai 10 §:ssä säädetään.

6 §

Aikuiskoulutustukeen oikeuttava koulutus

Aikuiskoulutustukea voidaan myöntää henkilölle, joka osallistuu:

1) opetusministeriön toimialaan kuuluvaan ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (630/1998), ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998), ammattikorkeakouluopinnoista annetussa laissa (255/1995) tai yliopistolaisissa (645/1997) tarkoitettuun koulutukseen, joka johtaa ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon, erikoisammattitutkintoon tai yliopistoissa tai ammattikorkeakouluissa suoritettavaan tutkintoon, edellä tarkoitettujen tutkintojen osien suorittamiseen taikka on edellä sanottujen lakien mukaista lisä- ja täydennyskoulutusta;

2) muun ministeriön toimialaan kuuluvaan ammatillisesti suuntautuneeseen koulutukseen;

3) perusopetuslaissa (628/1998) tai lukio-laissa (629/1998) tarkoitettuun koulutukseen silloin, kun sen puuttuminen on ammatillisen kehittymisen esteenä; tai

4) edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuihin opintoihin ulkomailla.

Kieliopinnot oikeuttavat aikuiskoulutustukseen, kun ne ovat 1 momentissa tarkoitettulla tavalla järjestettyjä ja kehittäviä tai täydentäviä hakijan ammattitaitoa.

7 §

Aikuiskoulutustuen ansainta-aika

Aikuiskoulutustuen saamisen edellytyksenä on, että henkilö on tukikauden alkamiseen mennessä tehnyt työntekijäin eläkelain (395/1961) 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua peruseläkkeen tai muuhun siihen verrattavan työ- tai virkasuhteeseen perustuvan eläkkeen edellyttämää työtä yhteensä vähintään:

1) 5 vuotta, jos tukikausi alkaa 1 päivänä elokuuta 2006 tai sen jälkeen, ja

2) 10 vuotta, jos tukikausi alkaa ennen elokuuta 1 päivää 2006.

Aikaa laskettaessa luetaan hyväksi myös työ, jonka henkilö on tehnyt ennen kuin hän on täyttänyt 23 vuotta.

Työntekoon rinnastettavana aikana otetaan huomioon aika, jolta henkilölle on maksettu sairausvakuutuslain (364/1963) mukaista äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa taikka erityishoitorahaa sellaiselta ajalta, jolta henkilö ei ole ansainnut 1 momentissa tarkoitettua eläkettä. Rinnastettavana aikana

otetaan huomioon myös aika, jonka henkilö on ollut lakiin tai työ- tai virkaehtosopimukseen perustuvalla hoitovapaalla tai suorittanut varusmies- tai siviilipalvelusta. Lisäksi työntekoon rinnastettavana aikana otetaan huomioon se aika, jona henkilö on ollut sairauden, vian tai vamman vuoksi työkyvytön saaden 1 momentissa tarkoitettua eläkettä, kuntoutustukea tai tapaturmavakuutuslain (608/1948) mukaista tapaturmaeläkettä. Ansainta-ajasta enintään neljännes voi olla edellä tarkoitettua rinnastettavaa aikaa.

8 §

Työstä poissaolo

Aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä työ-, virka- tai muussa vastaavassa palvelussuhteessa olevalle henkilölle on, että henkilön päätoiminen palvelussuhde samaan työnantajaan on tukikauden alkamiseen mennessä kestänyt yhdessä tai useammassa jaksossa vähintään vuoden, ja että hän on opintovapaalla (273/1979) tarkoitettulla opintovapaalla tai vastaavalla työnantajan kanssa muuten sovitulla vapaalla koulutuksen perusteella.

Henkilö ei menetä oikeuttaan aikuiskoulutustukseen, jos hänen työsuhteensa irtisanoetaan tukikauden alkamisen jälkeen hänestä itsestään riippumattomista syistä.

Aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä yritystoimintaa harjoittavalle henkilölle on, että hän on välittömästi ennen tukikauden alkamista toiminut vähintään vuoden 3 §:ssä tarkoitettuna yrittäjänä.

9 §

Yhdenjaksoisen opintovapaan ansionmenetys

Aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä on, että henkilö opiskelun vuoksi tapahtuneen yhdenjaksoisen työstä poissaolon vuoksi ei saa palkkaa tai vastaavaa ansiotuloa päätoimestaan vähintään kahden kuukauden ajalta. Ansiotuloksi ei tällöin lueta niitä kohtuullisia luontaisetuja, joiden saaminen jatkuu koulutuksen ajan. Yrittäjällä tulojen aleneminen arvioidaan jälkikäteen tehtävän selvityksen perusteella.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua ansionmenetystä ei ole sellaisena tukikuukautena, jona henkilöllä on satunnaista tuloa päätoimestaan tai muuta verotettavaa ansiotuloa enemmän kuin kolme neljäsosaa henkilön aikuiskoulutustuen määrästä tukikuukaudessa. Ansiotuloina pidetään niitä tuloja, joita ei ole tuloverolaissa (1535/1992) määritelty pääomatuloiksi.

10 §

Jaksottaisen opintovapaan ansionmenetys

Jos henkilön työstä poissaolo koulutuksen johdosta ei ole yhdenjaksoista, tuen maksamisen edellytyksenä on, että mainittu työstä poissaolo kestää yhteensä vähintään kaksi kuukautta ja että henkilön ansiot ovat alentuneet tukikaudella siten, että ansion alenema on vähintään kolmasosa tarkastelujakson aikana. Tarkastelujakson pituus on vähintään kolme kuukautta. Tarkastelujakso lasketaan tuettavan koulutuksen alkamisesta tai edellisen tarkastelujakson päättymisestä lukien.

11 §

Aikuiskoulutustuen saamisen rajoitukset

Aikuiskoulutustukea ei myönnetä sille, joka:

1) saa kansaneläkelain (347/1956) tai työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista vanhuuseläkettä, varhennettua vanhuuseläkettä tai yksilöllistä varhaiseläkettä;

2) saa täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa eläkettä tai kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä;

3) saa työttömyyseläkettä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen perusteella taikka vastaavaa kansaneläkelain mukaista eläkettä tai rintamaveteraanien varhaiseläkkeestä annetun lain (13/1982) mukaista eläkettä;

4) saa maatalousyrittäjien eläkelain tai maatalousyrittäjien sukupolvenvaihdoseläkkeestä annetun lain (1317/1990) mukaista sukupolvenvaihdoseläkettä, maatalousyrittä-

jien luopumiskorvauksesta annetun lain (1330/1992) mukaista luopumiskorvausta taikka maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain (1293/1994) mukaista luopumistukea;

5) saa samaan koulutukseen kuntoutusrahalain (611/1991) tai työeläkelakien mukaista kuntoutusrahaa taikka saa täyttä ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (625/1991) tai liikennevakuutuslain perusteella korvattavasta kuntoutuksesta annetun lain (626/1991) nojalla taikka sotilastapaturmalain (404/1948) tai sotilastapaturmalain (1211/1990) kuntoutusta koskevien säännösten perusteella;

6) saa työttömyysturvalain (602/1984) mukaista työttömyyspäivärahaa;

7) saa työmarkkinatuesta annetun lain (1542/1993) mukaista työmarkkinatukea;

8) on työvoimapolitiitisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (763/1990) mukaisessa koulutuksessa;

9) suorittaa varusmies- tai siviilipalvelusta;

10) suorittaa vankeusrangaistusta ja opiskelee rangaistuslaitoksessa;

11) saa vieraan valtion opintotukea, jota myönnetään maassa pysyvästi asuvalle;

12) saa vuorotteluvapaakokeilusta annetun lain (1663/1995) mukaista vuorottelukorvausta;

13) saa työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetussa laissa (1402/1997) tarkoitettua koulutuspäivärahaa;

14) saa opintotukilain mukaista opintorahaa, aikuisopintorahaa tai asumislisää;

15) saa sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa;

16) saa työllisyysasetuksen (1363/1997) mukaista osa-aikalisää;

17) saa valtion virkamieslain (750/1994) 76 §:n mukaista toistuvaa korvausta; taikka

18) saa valtion virkamieslain 75 §:ssä ja valtion virkamieslain voimaanpanolain (756/1986) 3 ja 15 §:ssä tarkoitettua lakkautuspalkkaa.

12 §

Aikuiskoulutustuen määrä

Aikuiskoulutustuki muodostuu perusosasta

ja ansio-osasta. Perusosan suuruus on 440 euroa kuukaudessa. Ansio-osan suuruus on 20 prosenttia tuen perusteena olevasta 3 momentissa tarkoitettusta palkansaajan kuukausipalkasta 2 700 euroon saakka ja sen ylittävältä palkan osalta 15 prosenttia. Yritystoinnasta saatuja tuloja ei oteta ansio-osassa huomioon.

Muunnettaessa kuukautta kohden laskettua palkkaa päiväpalkaksi tai päivävastoin katsotaan kuukauteen sisältyvän 21,5 työpäivää.

Aikuiskoulutustuen ansio-osan perusteena oleva palkka lasketaan tukikautta edeltäneen työ-, virka- tai muun palvelussuhteen vakiintuneista ansioista yhteensä vuoden ajalta laskettuna tukikautta edeltäneen kalenterikuukauden alusta lukien. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella säädetään tarkemmin ansio-osan perusteena olevan palkan määrittämisestä.

13 §

Opintolainan valtioneuvoston tuki

Aikuiskoulutustuen saaja voi saada opintolainan valtioneuvoston tuki siten kuin opintotukilainassa säädetään valtioneuvoston tuesta. Valtioneuvoston tukiin sovelletaan opintotukilain säännöksiä.

14 §

Tukikauden kesto

Aikuiskoulutustukea myönnetään henkilön tukikauden alkuun mennessä kertyneen 7 §:n 1 momentin mukaisen ansainta-ajan ja 7 §:n 3 momentin mukaisen työssäoloaikaan rinnastettavan ajan kultakin täydeltä kuukaudesta 0,8 päivää. Muunnettaessa karttuneita tukipäiviä tukikuukausiksi katsotaan tukikuukauteen sisältyvän 21,5 päivää.

Tukikauden alkamiseen mennessä karttuneen tukikauden lisäksi henkilöllä on oikeus lukea 1 momentissa tarkoitettulla tavalla hyväksien laskennallinen työssäoloaika tukikauden alkamisesta 60 vuoden ikään saakka. Tämän tukikauden etukäteiskäytön edellytyksenä on, että henkilöllä on tukikauden alkuun mennessä 7 §:n 1 momentissa tarkoitettua ansainta-aikaa vähintään 10 vuotta.

Myönnettäessä aikuiskoulutustukea uudelle tukikaudelle ei aikaisemmin myönnetyn aikuiskoulutustuen kestossa hyväksi luettua ansainta-aikaa tai laskennallista työaikaa voida ottaa huomioon.

15 §

Etuudensaajan oma rahoitusosuus eräissä tapauksissa

Jos tukikauden jälkeinen aikuiskoulutustuen ansainta-aika jää tukikauden etukäteiskäytön perusteena ollutta 14 §:n 2 momentin mukaista laskennallista työaikaa lyhyemmäksi, rahasto perii aikuiskoulutustuen saaneelta hänen omasta rahoitusosuutenaan edellä mainittua erotusta vastaavalta tukikaudelta maksetuista aikuiskoulutustuen ansio-osista kolmasosan. Perittävää määrää koskeva päätös voidaan antaa sen jälkeen, kun henkilöllä on oikeus lain perusteella vanhuuseläkkeeseen. Perinnästä voidaan luopua joko kokonaan tai osittain, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi taikka jos perittävä määrä on vähäinen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua vertailua tehtäessä ansainta-aikana otetaan huomioon 7 §:n 3 momentissa tarkoitettu rinnastettava aika täysimääräisesti. Lisäksi otetaan huomioon sairausvakuutuslain 27 §:ssä tarkoitettulla tavalla vahvistettu ensisijaisuusaika sekä aika, jolta henkilö on saanut työntekijän eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesääntöjen tai eläkesääntöjen tai kuntoutusrahalain mukaista kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella.

16 §

Etuuden hakeminen ja myöntäminen

Aikuiskoulutustukea haetaan vahvistetun kaavan mukaisella lomakkeella rahastolta. Hakemukseen on liitettävä ilmoitus koulutukseen hyväksymisestä ja selvitykset tuen myöntämisen edellytysten täyttymisestä.

Opintolainan valtioneuvoston tukiin hakemuksesta kansaneläkelaitos.

17 §

Etuetta koskeva päätös

Etuuden myöntämisestä, maksamisesta 19 §:n 2 momentin mukaisesti, epäämisestä, takaisinperinnästä ja 15 §:n mukaisesta rahoitusosuuden perimisestä on annettava hakijalle kirjallinen päätös.

18 §

Ennakkopäätös

Oikeudesta aikuiskoulutustukeen ja tukikauden kestosta on henkilön pyynnöstä annettava sitova ennakkopäätös jo ennen koulutuksen alkamista henkilön tultua hyväksytyksi koulutukseen.

19 §

Aikuiskoulutustuen maksaminen

Jos henkilön koulutuksen vuoksi tapahtuva työstä poissaolo päätoimesta on tarkoitettu yhdenjaksoiseksi ja palkattomaksi, aikuiskoulutustukea maksetaan 16 §:ssä tarkoitettun hakemuksen ja sen perusteella annetun päätöksen mukaisesti ilman jälkikäteen tehtyä erillistä hakemusta. Henkilön tulee tuen maksamista varten toimittaa rahastolle selvitys 8 §:ssä tarkoitettusta työsuhteesta ja opintovapaasta tai muusta palkattomasta vapaasta opiskelun perusteella. Aikuiskoulutustuki myönnetään aikaisintaan hakemuksen saapumiskuukautta edeltävän kuukauden alusta.

Jos henkilön koulutuksen perusteella tapahtuva työstä poissaolo päätoimesta ei ole tarkoitettu yhdenjaksoiseksi tai kokonaan palkattomaksi, aikuiskoulutustukea maksetaan jälkikäteen tehdyn erillisen hakemuksen perusteella. Hakemuksen on liitettävä selvitys 8 §:ssä tarkoitettusta työsuhteesta, opintovapaasta tai muusta palkattomasta vapaasta opiskelun perusteella sekä 10 §:ssä tarkoitettua ansionmenetyksestä. Maksamista koskeva hakemus on tehtävä viimeistään kuuden kuukauden kuluttua 10 §:ssä tarkoitettun tarkastelujakson päättymisestä.

Aikuiskoulutustuki maksetaan vajailta tukikuukausilta koulutuksen ajalta enintään viideltä päivältä kalenteriviikossa.

Aikuiskoulutustuki maksetaan kuukausittain henkilön ilmoittamalle tilille Suomessa sijaitsevaan rahalaitokseen. Jos tilille maksaminen ei ole mahdollista, voidaan tuki maksaa muullakin tavalla.

20 §

Aikuiskoulutustuen maksamisen lakkauttaminen ja keskeyttäminen

Aikuiskoulutustuen maksaminen lakkautetaan siitä päivästä lukien, jona henkilö on keskeyttänyt koulutuksen tai koulutus on päätetty keskeyttää. Tuen maksaminen keskeytetään, jos henkilön ansiotulot ylittävät 9 §:n 2 momentissa säädetyn määrän. Jos on muutoin perusteltua syytä olettaa, että aikuiskoulutustuki olisi lakkautettava tai keskeytettävä, voidaan sen maksaminen keskeyttää, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu. Tuen maksaminen voidaan keskeyttää myös henkilön pyynnöstä.

21 §

Takaisinperintä

Jos tämän lain mukaista etuetta on maksettu aiheetta tai määrältään liian suurena, liikaa maksettu etuus on perittävä takaisin.

Takaisinperinnästä voidaan luopua joko kokonaan tai osittain, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi eikä etuuden aiheeton maksaminen ole johtunut etuuden saajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä tai törkeästä tuottamuksesta taikka jos aiheettomasti maksettu määrä on vähäinen.

Takaisinperintää koskeva lainvoimainen päätös saadaan panna täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio.

22 §

Muutoksenhaku

Aikuiskoulutustukea koskevaan päätökseen ja ennakkopäätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta työttömyysturvalautakunnalta ja työttömyysturvalautakunnan päätökseen tyytymätön vakuutusosikeudelta. Vakuutusosikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta va-

littamalla.

Valituskirjelmä on toimitettava rahastolle 30 päivän kuluessa siitä, kun valittaja on saanut päätöksestä tiedon.

Valittajan katsotaan saaneen tiedon päätöksestä seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun päätös on postitettu hänen ilmoittamallaan osoitteella, jollei muuta näytetä.

Rahaston päätöstä on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, kunnes asia on lainvoimaisella päätöksellä ratkaistu.

23 §

Itseoikaisu

Jos rahasto hyväksyy kaikilta osin sille toimitetussa valituksessa esitetyt vaatimukset, sen on annettava asiasta oikaisupäätös. Oikaisupäätökseen saa hakea muutosta siten kuin 22 §:ssä säädetään.

Jos rahasto ei voi oikaista valituksen kohteena olevaa päätöstä 1 momentissa mainitun tavoin, sen on 30 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä toimitettava valituskirjelmä ja lausuntonsa asianomaisen muutoksenhakuelimen käsiteltäväksi. Rahasto voi tällöin väliaikaisella päätöksellä oikaista aikaisemman päätöksensä siltä osin kuin se hyväksyy valituksessa esitetyn vaatimuksen. Jos valitus on jo toimitettu muutoksenhakuelimelle, on väliaikaisesta päätöksestä ilmoitettava sille viipymättä. Väliaikaiseen päätökseen ei saa hakea muutosta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettusta määräajasta voidaan poiketa, jos valituksen johdosta tarvittavan lisäselvityksen hankkiminen sitä edellyttää. Lisäselvityksen hankkimisesta on tällöin viipymättä ilmoitettava valittajalle. Valituskirjelmä ja lausunto on kuitenkin aina toimitettava asianomaiselle muutoksenhakuelimelle 60 päivän kuluessa valitusajan päättymisestä.

24 §

Valituksen myöhästyminen

Jos työttömyysturvalautakunnalle tai vakuutusoskeudelle annettava valitus on saapunut 22 §:ssä säädetyn määräajan jälkeen, asianomainen muutoksenhakuelin voi tästä hu-

olimatta ottaa valituksen tutkittavakseen, jos myöhästyminen on ollut painavia syitä.

25 §

Päätöksen poistaminen

Jos aikuiskoulutustukea koskeva lainvoimainen päätös perustuu väärään tai puutteelliseen selvitykseen taikka on ilmeisesti lainvastainen, vakuutusosikeus voi rahaston tai asianomaisen hakemuksesta, varattuun muille asianosaisille tilaisuuden tulla kuuluisi, poistaa päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä tarkoitettua esityksen rahasto voi, kunnes asia on uudelleen ratkaistu, väliaikaisesti keskeyttää tuen maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisena.

Jos asiassa, jossa on kysymys evätyn edun myöntämisestä tai myönnetyn edun lisäämisestä, ilmenee uutta selvitystä, rahaston on tutkittava asia uudelleen. Rahasto voi aikaisemman lainvoimaisen päätöksen estämättä myöntää evätyn edun tai myöntää edun aikaisempaa suurempana. Myös työttömyysturvalautakunta ja vakuutusosikeus voivat menetellä vastaavasti muutoksenhakuaasia käsitellessään. Päätökseen saa hakea muutosta siten kuin 22 §:ssä säädetään.

26 §

Virheen korjaaminen

Jos rahaston päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen, rahasto voi asianomaisen suostumuksella poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen.

Jos päätöksessä on ilmeinen kirjoitus- tai laskuvirhe, rahaston on korjattava se. Virhetä ei saa kuitenkaan korjata, jos korjaaminen johtaa asianosaiselle kohtuuttomaan tulokseen.

Korjaamisesta on tehtävä merkintä rahaston tallekappaleeseen. Asianosaiselle on toimitettava korjattu tai uusi päätös. Jos päätöksestä on vireillä muutoksenhaku, rahaston on ilmoitettava korjaamisasian käsiteltäväksi ottamisesta ja toimitettava siinä tekemänsä

päätös myös muutoksenhakuelimelle.

Päätökseen, jolla rahasto ei ole hyväksynyt virheen korjaamista koskevaa vaatimusta, ei saa hakea muutosta valittamalla.

27 §

Opiskelijan velvollisuudet ja tietojenanto

Opiskelija on velvollinen ilmoittamaan rahastolle ja kansaneläkelaitokselle etuuden myöntämiseksi tarvittavat tiedot. Opiskelija on myös velvollinen viipymättä ilmoittamaan kaikista etuuteen vaikuttavista muutoksista.

28 §

Oikeus tietojen saamiseen ja luovuttamiseen

Rahastolla ja tämän lain mukaisella muutoksenhakuelimellä on oikeus saada maksutta käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista tai muuten tämän lain mukaisen tehtävän täytännönpanoa varten tarpeelliset tiedot:

- 1) valtion ja kunnan viranomaiselta ja muulta julkisoikeudelliselta yhteisöltä;
- 2) kansaneläkelaitokselta, eläketurvakeskukselta, eläke- ja vakuutuslaitokselta sekä muulta eläkkeen tai korvauksen myöntäjältä tai maksajalta;
- 3) työttömyyskassalta ja työnantajalta; sekä
- 4) oppilaitokselta.

Rahastolla on oikeus luovuttaa kansaneläkelaitokselle, eläketurvakeskukselle ja Vakuutusvalvontavirastolle tiedot aikuiskoulutustuen saajista.

29 §

Salassapito

Rahastolla ja muutoksenhakuelimellä on oikeus saada ja luovuttaa tässä laissa tarkoitettut tiedot salassapitosäännösten estämättä.

Tiedot voidaan saada ja luovuttaa teknisen käyttöyhteyden avulla. Tietojen pyytäjän tulee etukäteen ilmoittaa etuuden hakijalle tästä mahdollisuudesta. Ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista tietojen pyytäjän tulee esit-

tää selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti.

Tietojen saamiseen, luovuttamiseen ja salassapitoon sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) ja henkilötietolain (523/1999) säännöksiä, jollei tässä laissa ole toisin säädetty.

30 §

Rahoitus

Aikuiskoulutustuen perusosa maksetaan valtion varoista. Ansio-osan ja rahaston hallintokulujen rahoituksesta vastaa työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (555/1998) mainittu työttömyysvakuutusrahasto.

31 §

Etuuden korottaminen

Tässä laissa säädettyjä euromääriä voidaan tarkistaa valtioneuvoston asetuksella.

32 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytännönpanosta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

33 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2001. Aikuiskoulutustukea maksetaan laissa tarkoitettuun koulutukseen 1 päivästä elokuuta 2001 alkaen.

Aikuiskoulutustuki maksetaan vuoden 2001 loppuun saakka markkamääräisenä siten, että lain 12 §:ssä säädetyt euromäärät muutetaan markkoiksi jakamalla luvulla 5,94573.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2.

Laki**opintotukilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/1994) 6 §:n 13 ja 14 kohta, 15 §:n 1 momentti, 16 § ja 16 a §:n 2 momentti, sellaisena kuin ne ovat, 6 §:n 13 kohta laissa 710/1997, 6 §:n 14 kohta laissa 1403/1997, 15 §:n 1 momentti laissa 49/1997, 16 § osaksi laissa 940/1995 ja 16 a § laissa 1318/1995, sekä *lisätään* 6 §:ään sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1665/1995, 457/1997, 710/1997 ja 1403/1997, uusi 15 kohta ja uusi 2 momentti, 12 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 940/1995 ja 49/1997, uusi 5 momentti, sekä 29 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 341/1997, uusi 5 momentti seuraavasti:

6 §

Opintotuen saamisen rajoitukset

Opintotukea ei myönnetä sille, joka:

13) saa vuorotteluvapaakokeilusta annetun lain (1663/1995) mukaista vuorottelukorvasta;

14) saa työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetussa laissa (1402/1997) tarkoitettua koulutuspäivärahaa; taikka

15) saa aikuiskoulutustuesta annetun lain (/2000) mukaista aikuiskoulutustukea.

Aikuiskoulutustukea saava opiskelija, joka harjoittaa yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta kestäviä päätoimisia opintoja, on kuitenkin oikeutettu opintolainan valtiontakaukseen.

12 §

Aikuisopintorahan myöntäminen

Aikuisopintorahaa voidaan maksaa vuoden 2002 loppuun asti. Aikuisopintorahaa voidaan kuitenkin 1 päivästä elokuuta 2001 alkaen myöntää vain opiskelijalle, joka on aiemmin saanut aikuisopintorahaa samoihin opintoihin.

15 §

Opintolainan valtiontakaus

Opintolainan valtiontakaus myönnetään opiskelijalle, joka saa tämän lain mukaista opintorahaa tai aikuisopintorahaa taikka aikuiskoulutustuesta annetun lain mukaista aikuiskoulutustukea. Opiskelijalle, joka ei 20 §:ssä tarkoitettujen tulojen vuoksi saa opintorahaa, voidaan kuitenkin myöntää opintolainan valtiontakaus. Valtiontakauksen perusteella myönnettävän lainan nosto-oikeudesta säädetään opetusministeriön asetuksella.

16 §

Valtiontakauksen suuruus

Opintolainan valtiontakauksen määrä tukikautta kohden on 18 vuotta täyttäneellä 1 300 markkaa, aikuisopintorahaa tai aikuiskoulutustukea saavalla kuitenkin 1 800 markkaa. Jos hakija on alle 18-vuotias, takaus myönnetään 900 markan suuruisena. Oikeus korkeampaan valtiontakaukseen alkaa sen kuukauden alusta, jona opiskelija täyttää 18 vuotta.

Ulkomailla opiskelevan valtiontakauksen määrästä säädetään valtioneuvoston asetuk-

sella.

Valtiontakauksen määrää korotetaan niinä lukukausina, jolloin opiskelija saa opintotukea tai aikuiskoulutustukea, sillä opintolainan lisäyksellä, jonka luottolaitos antaa opiskelijalle lukuvuoden aikana erääntyvän opintolainan koron maksamiseksi.

16 a §

Opintolainan koron maksaminen valtion varoista

Valtion varoista maksetaan opintolainan erääntyneet korot myös, jos lainansaajalle on koron erääntymispäivää edeltävän kuuden kuukauden aikana suoritettu sairausvakuutuslain (364/1963) mukaista äitiys- tai vanhempainrahaa tai vastaavaa etuutta toisesta Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen osapuolena olevasta maasta vähintään 50 arkipäivältä ja jos lainansaaja ei ole kyseisen lukukauden aikana saanut opintotukea tai aikuiskoulutustukea. Jos lainansaajan viimei-

sen opintorahan, aikuisopintorahan, aikuiskoulutustuen tai asumislisän saantikuukauden päättymisestä on ennen koron erääntymiskuukauden alkamista kulunut enemmän kuin 12 kuukautta, korkoa ei kuitenkaan makseta.

29 §

Muutoksenhaku

Päätökseen, jossa opintolainan valtiontakaus on evätty sen vuoksi, että hakijalle ei ole myönnetty aikuiskoulutustukea, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2001.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki

koulutus- ja erorahastosta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään koulutus- ja erorahastosta 15 päivänä kesäkuuta 1990 annettuun lakiin (537/1990) uusi 1 a § seuraavasti:

1 a §

Aikuiskoulutustuki

Koulutus- ja erorahaston toimeenpanemasta aikuiskoulutustuesta säädetään erikseen

aikuiskoulutustuesta annetussa laissa (/ 2000).

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2001.

4.

Laki**työntekijäin eläkelain 7 f §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 7 f §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1482/1995, uusi 4 kohta, jolloin nykyinen 4 kohta siirtyy 5 kohdaksi, seuraavasti:

7 f §

Muuta kuin osa-aikaeläkettä korotetaan
työeläkelisällä, jos työntekijä on saanut

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2001.

4) aikuiskoulutustuesta annetun lain
(/2000) mukaista aikuiskoulutustukea; tai

5.

Laki**työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysetuuksien rahoituksesta 24 päivänä heinäkuuta 1998 annetun lain (555/1998) 2 §:n 2 momentti sekä
lisätään 1 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

1 §

Lain tarkoitus

 Aikuiskoulutustuesta annetussa laissa (/2000) tarkoitetun aikuiskoulutustuen ansio-osa ja hallintokulut rahoitetaan tämän lain mukaisilla maksuilla.
 -----

2 §

Työttömyysvakuutusmaksut

 Työttömyysvakuutusmaksut on määrättävä siten, että tässä laissa tarkoitettu työttömyysvakuutusrahasto voi suoriutua sen vastattavana olevien työttömyysetuuksien ja aikuiskoulutustuen rahoituksesta sekä 23 ja 24 §:ssä mainituista maksuosuuksien siirroista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2001.

Helsingissä 6 päivänä lokakuuta 2000

Tasavallan Presidentti**TARJA HALONEN**

Sosiaali- ja terveysministeri *Maija Perho*

2.

Laki**opintotukilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 21 päivänä tammikuuta 1994 annetun opintotukilain (65/1994) 6 §:n 13 ja 14 kohta, 15 §:n 1 momentti, 16 § ja 16 a §:n 2 momentti,

sellaisena kuin ne ovat, 6 §:n 13 kohta laissa 710/1997, 6 §:n 14 kohta laissa 1403/1997, 15 §:n 1 momentti laissa 49/1997, 16 § osaksi laissa 940/1995 ja 16 a § laissa 1318/1995, sekä *lisätään* 6 §:ään sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1665/1995, 457/1997, 710/1997 ja 1403/1997, uusi 15 kohta ja uusi 2 momentti, 12 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 940/1995 ja 49/1997, uusi 5 momentti, sekä 29 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 341/1997, uusi 5 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Opintotuen saamisen rajoitukset

Opintotuen saamisen rajoitukset

Opintotukea ei myönnetä sille, joka

Opintotukea ei myönnetä sille, joka:

---

13) saa vuorotteluvapaakokeilusta annetun lain (1663/1995) mukaista vuorottelukorvausta; *taikka*

---

13) saa vuorotteluvapaakokeilusta annetun lain (1663/1995) mukaista vuorottelukorvausta;

14) saa *pitkäaikaistyöttömien omaehtois*en opiskelun tukemisesta annetussa laissa (709/1997) tarkoitettua koulutustukea tai työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetussa laissa (1402/1997) tarkoitettua koulutusväärärahää.

14) saa työttömien omaehtoisen opiskelun tukemisesta annetussa laissa (1402/1997) tarkoitettua koulutusväärärahää; *taikka*

15) saa aikuiskoulutustuesta annetun lain (/2000) mukaista aikuiskoulutustukea.

Aikuiskoulutustukea saava opiskelija, joka harjoittaa yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta kestäviä päätoimisia opintoja, on kuitenkin oikeutettu opintolainan valtiontakaukseen.

12 §

Aikuisopintorahan myöntäminen

Aikuisopintorahaa voidaan maksaa vuoden 2002 loppuun asti. Aikuisopintorahaa voidaan kuitenkin 1 päivästä elokuuta 2001 alkaen myöntää vain opiskelijalle, joka on

Voimassa oleva laki .

Ehdotus

aiemmin saanut aikuisopintorahaa samoihin opintoihin.

15 §

Opintolainan valtioneuvoston takaus

Opintolainan valtioneuvoston takaus myönnetään opiskelijalle, joka saa tämän lain mukaista opintorahaa tai aikuisopintorahaa. Opiskelijalle, joka ei 20 §:ssä tarkoitettujen tulojen vuoksi saa opintorahaa, voidaan kuitenkin myöntää opintolainan valtioneuvoston takaus. Valtioneuvoston takauksen perusteella myönnettävän lainan nosto-oikeudesta säädetään asetuksella.

15 §

Opintolainan valtioneuvoston takaus

Opintolainan valtioneuvoston takaus myönnetään opiskelijalle, joka saa tämän lain mukaista opintorahaa tai aikuisopintorahaa *taikka aikuiskoulutustuesta annetun lain mukaista aikuiskoulutustukea*. Opiskelijalle, joka ei 20 §:ssä tarkoitettujen tulojen vuoksi saa opintorahaa, voidaan kuitenkin myöntää opintolainan valtioneuvoston takaus. Valtioneuvoston takauksen perusteella myönnettävän lainan nosto-oikeudesta säädetään *opetusministeriön* asetuksella.

16 §

Valtioneuvoston takauksen suuruus

Opintolainan valtioneuvoston takauksen määrä tukivuotta kohden on 18 vuotta täyttäneellä 1 300 markkaa, aikuisopintorahaa saavalla kuitenkin 1 800 markkaa. Jos hakija on alle 18-vuotias, takaus myönnetään 900 markan suuruisena. Oikeus korkeampaan valtioneuvoston takaukseen alkaa sen kuukauden alusta, jona opiskelija täyttää 18 vuotta.

Ulkomailla opiskelevan valtioneuvoston takauksen määrästä säädetään asetuksella.

Valtioneuvoston takauksen määrää korotetaan niinä lukukausina, jolloin opiskelija saa opintotukea, sillä opintolainan lisäyksellä, jonka luottolaitos antaa opiskelijalle lukuvuoden aikana erääntyvän opintolainan koron maksamiseksi.

16 §

Valtioneuvoston takauksen suuruus

Opintolainan valtioneuvoston takauksen määrä tukivuotta kohden on 18 vuotta täyttäneellä 1 300 markkaa, aikuisopintorahaa *tai aikuiskoulutustukea* saavalla kuitenkin 1 800 markkaa. Jos hakija on alle 18-vuotias, takaus myönnetään 900 markan suuruisena. Oikeus korkeampaan valtioneuvoston takaukseen alkaa sen kuukauden alusta, jona opiskelija täyttää 18 vuotta.

Ulkomailla opiskelevan valtioneuvoston takauksen määrästä säädetään *valtioneuvoston* asetuksella.

Valtioneuvoston takauksen määrää korotetaan niinä lukukausina, jolloin opiskelija saa opintotukea *tai aikuiskoulutustukea*, sillä opintolainan lisäyksellä, jonka luottolaitos antaa opiskelijalle lukuvuoden aikana erääntyvän opintolainan koron maksamiseksi.

16 a §

Opintolainan koron maksaminen valtion varoista

Valtion varoista maksetaan opintolainan erääntyneet korot myös, jos lainansaajalle

Valtion varoista maksetaan opintolainan erääntyneet korot myös, jos lainansaajalle

Voimassa oleva laki

on koron erääntymispäivää edeltävän kuuden kuukauden aikana suoritettu sairausvakuutuslain (364/63) mukaista äitiys- tai vanhempainrahaa tai vastaavaa etuutta toisesta Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen osapuolena olevasta maasta vähintään 50 arkipäivältä ja jos lainansaaja ei ole kyseisen lukukauden aikana saanut opintotukea. Jos lainansaajan viimeisen opintorahan, aikuisopintorahan *tai* asumislisän saantikuukauden päättymisestä on ennen koron erääntymiskuukauden alkamista kulunut enemmän kuin 12 kuukautta, korkoa ei kuitenkaan makseta.

Ehdotus

on koron erääntymispäivää edeltävän kuuden kuukauden aikana suoritettu sairausvakuutuslain (364/1963) mukaista äitiys- tai vanhempainrahaa tai vastaavaa etuutta toisesta Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen osapuolena olevasta maasta vähintään 50 arkipäivältä ja jos lainansaaja ei ole kyseisen lukukauden aikana saanut opintotukea *tai aikuiskoulutustukea*. Jos lainansaajan viimeisen opintorahan, aikuisopintorahan, *aikuiskoulutustuen* *tai* asumislisän saantikuukauden päättymisestä on ennen koron erääntymiskuukauden alkamista kulunut enemmän kuin 12 kuukautta, korkoa ei kuitenkaan makseta.

29 §

Muutoksenhaku

Päätökseen, jossa opintolainan valtioneuvoston päätös on eväty sen vuoksi, että hakijalle ei ole myönnetty aikuiskoulutustukea, ei saa hakea muutosta valittamalla.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

3.

Laki**koulutus- ja erorahastosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään koulutus- ja erorahastosta 15 päivänä kesäkuuta 1990 annettuun lakiin (537/1990)
uusi 1 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 a §

Aikuiskoulutustuki

Koulutus- ja erorahaston toimeenpanemasta aikuiskoulutustuesta säädetään erikseen aikuiskoulutustuesta annetussa laissa (/).

_____

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.

_____

4.

Laki**työntekijäin eläkelain 7 f §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään 8 päivänä heinäkuuta 1961 annetun työntekijäin eläkelain (395/1961) 7 f §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1482/1995, uusi 4 kohta, jolloin nykyinen 4 kohta siirtyy 5 kohdaksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

7 f §

Muuta kuin osa-aikaeläkettä korotetaan työeläkelisällä, jos työntekijä on saanut

Ehdotus

7 f §

Muuta kuin osa-aikaeläkettä korotetaan työeläkelisällä, jos työntekijä on saanut

4) aikuiskoulutustuesta annetun lain (/) mukaista aikuiskoulutustukea tai

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.

5.

Laki**työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysetuuksien rahoituksesta 24 päivänä heinäkuuta 1998 annetun lain (555/1998) 2 §:n 2 momentti sekä
lisätään 1 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyinen 2 momentti siirtyy 3 momentiksi, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus
 1 §

Lain tarkoitus

Aikuiskoulutustuesta annetussa laissa (12000) tarkoitetun aikuiskoulutustuen ansio-osa ja hallintokulut rahoitetaan tämän lain mukaisilla maksuilla.

---

2 §

Työttömyysvakuutusmaksut

Työttömyysvakuutusmaksut on määrättävä siten, että tässä laissa tarkoitettu työttömyysvakuutusrahasto voi suoriutua sen vastattavana olevien työttömyysetuuksien sekä jäljempänä 23 ja 24 §:ssä mainituista maksuosuuksien siirroista.

Työttömyysvakuutusmaksut on määrättävä siten, että tässä laissa tarkoitettu työttömyysvakuutusrahasto voi suoriutua sen vastattavana olevien työttömyysetuuksien ja aikuiskoulutustuen rahoituksesta sekä 23 ja 24 §:ssä mainituista maksuosuuksien siirroista.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.
